

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ZVLÁŠTNÍ ZPŮSOBY DOKAZOVÁNÍ A JEJICH
UŽITÍ V RÁMCI PŘÍPRAVNÉHO ŘÍZENÍ**

Autor práce: Baszó Radomír, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Bouchal Jan, JUDr.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, panu JUDr. Bouchalovi, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

BASZÓ, R. *Zvláštní způsoby dokazování a jejich užití v rámci přípravného řízení : bakalářská práce.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2015. 69 s. Vedoucí bakalářské práce : JUDr. Jan Bouchal

Klíčová slova: přípravné řízení, dokazování, zvláštní způsoby dokazování, kriminalistický experiment, prověrka výpovědi na místě, rekonstrukce, rekognice, konfrontace

Tato bakalářská práce se zabývá přípravným řízením a zejména pak dokazováním v přípravném řízení a to z hlediska jak současného, tak historického. Důraz je pak kladen na tzv. zvláštní způsoby dokazování, kam dle trestního řádu řadíme kriminalistický experiment, rekognici, rekonstrukci, konfrontaci a prověrku výpovědi na místě. Práce se zaměřuje na jejich teoretický rozbor, tj. veškeré náležitosti a úkony, které musí být dle příslušných předpisů provedeny, a následně studuje četnost a účinnost jejich užití v praktické činnosti orgánů Policie České republiky.

ABSTRACT

BASZÓ, R. *Special Forms of Evidence and their Use within Preparatory Proceedings : Bachelor thesis.* České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 69 p. Supervisor : JUDr. Jan Bouchal

Key words: preparatory proceedings, evidence, special forms of evidence, criminalistics experiment, reviews of testimony on the spot, reconstruction, recognition, confrontation

This bachelor thesis deal with pre-trial process and from both - historical and present point of view is mainly focused on evidence in pre-trial proceedings. Special attention is given to the so-called specific methods of evidence, where accordingly to the criminal procedure code belong criminalistics experiment, recognition, reconstruction, confrontation and reviews of the testimony on the spot. This work is also focused on their theoretical analysis, which mean all the requirements and tasks that must be performed in accordance with relevant regulations. This thesis then subsequently study the frequency and effectiveness of their use in practical causes of the Police of the Czech Republic.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	9
2 Vývoj zvláštních způsobů dokazování v rámci kriminalistiky	11
2.1 Trestní právo a trestní procesy ve starověku a středověku	11
2.2 Vývoj kriminalistiky od novověku	12
2.3 Kriminalistika na našem území.....	13
3 Přípravné řízení a dokazování	15
3.1 Přípravné řízení	15
3.1.1 Prověřování	17
3.1.2 Vyšetřování	19
3.2 Dokazování	20
3.2.1 Předmět dokazování	21
3.2.2 Subjekty dokazování	22
3.2.3 Fáze dokazování.....	22
3.2.4 Důkazy	23
4 Specifika zvláštních způsobů dokazování	26
4.1 Kriminalistický experiment	26
4.1.1 Pojem kriminalistického experimentu.....	26
4.1.2 Dělení kriminalistického experimentu	27
4.1.3 Průběh kriminalistického experimentu	28
4.1.4 Dokumentace kriminalistického experimentu.....	31
4.2 Prověrka výpovědi na místě.....	31
4.2.1 Zásady prověrky výpovědi na místě	32
4.2.2 Průběh prověrky výpovědi na místě.....	33
4.2.3 Dokumentace.....	35
4.3 Konfrontace.....	36
4.3.1 Pojem konfrontace	36

4.3.2	Dělení konfrontace	36
4.3.3	Průběh konfrontace	37
4.3.4	Dokumentace konfrontace	38
4.4	Rekognice	39
4.4.1	Pojem rekognice.....	39
4.4.2	Dělení rekognice	39
4.4.3	Průběh rekognice.....	40
4.4.4	Dokumentace rekognice.....	43
4.5	Rekonstrukce.....	43
4.5.1	Pojem rekonstrukce.....	43
4.5.2	Dělení rekonstrukce	44
4.5.3	Průběh rekonstrukce.....	44
4.5.4	Dokumentace rekonstrukce.....	47
5	Užití zvláštních způsobů dokazování v praxi.....	48
5.1	Stanovení hypotéz.....	48
5.2	Znalost zvláštních způsobů dokazování.....	48
5.3	Využití v praxi	53
5.4	Vyhodnocení	58
	Závěr.....	60
	Seznam použitých zdrojů	62
	Seznam zkratk	64
	Seznam tabulek	65
	Seznam grafů	66
	Přílohy	67
	Příloha č. 1 – Vzor dotazníku na zvláštní způsoby dokazování.....	68

Úvod

Přípravné řízení je spolu s řízením soudním stavebním kamenem trestního řízení jako části trestního práva procesního. Teoretickým základem celého trestního práva procesního jakož i této práce je zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (dále jen trestní řád)¹.

Jednou z nejpodstatnějších a procesně pravděpodobně i nejsložitějších činností v přípravném řízení je dokazování. Existuje nespočet různých způsobů a postupů, jak dokazování provádět, vždy však musí být v souladu s platnou legislativou a dalšími právními předpisy. Některé základní postupy jsou součástí kriminalistické taktiky a jejich řádné užití spolu s dalšími prostředky, užívanými v přípravném řízení, může velmi urychlit průběh nejen přípravného řízení, ale i celého trestního procesu. Naopak neznalost taktických postupů či jejich nesprávné používání může často celý trestní proces výrazně prodloužit nebo dokonce předčasně ukončit z důvodu neprokázání viny pachateli trestného činu. Proto lze znalost kriminalisticko-taktických postupů a samozřejmě příslušné legislativy považovat za základní teoretickou výbavu každého orgánu činného v trestním řízení.

V průběhu vývoje kriminalistiky a kriminalistických metod se začaly jako podpůrné důkazy užívat zvláštní důkazní prostředky, které byly později ukotveny i v trestním řádu, čím získaly povahu relevantního důkazu. V dnešní době se tedy jedná o zákonem uznávané metody vyšetřovací praxe. Jedná se o konfrontaci, rekognici, vyšetřovací pokus, rekonstrukci a prověrku výpovědi na místě. Jde o procesně náročné činnosti, jejichž provedení vyžaduje dobrou znalost a orientaci ve standardních i odborných policejních činnostech. Hlouběji se jimi proto bude zabývat tato práce.

¹ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Tato bakalářská práce je rozdělena na dvě hlavní části – část teoretickou a část praktickou, od nichž se dále odvíjí stanovené cíle a užitá metodika.

První část je zaměřena především na teoretickou analýzu problematiky přípravného řízení s důrazem na dokazování a zejména zvláštní způsoby dokazování uvedené v § 104 a) – § 104 e) trestního řádu² a není zde opominut ani stručný pohled do historie. Tato část je založena zejména na studiu odborné literatury a legislativy.

Vzhledem k tomu, že téma přípravného řízení se všemi souvisejícími faktory je velmi obsáhlé, snaží se autor zachytit ty nejpodstatnější pojmy, poznatky a vztahy včetně příslušné legislativy potřebné pro pochopení dané problematiky. Nejprve se obecně věnuje přípravnému řízení, jeho dělení a fázím, dále pak charakterizuje dokazování jako podstatu přípravného řízení, stručně shrne historii dokazování v rámci historického vývoje kriminalistiky jako součásti práva. Nakonec jsou hlouběji rozebrány zvláštní způsoby dokazování.

Cílem první části je seznámit čtenáře s problematikou přípravného řízení a dokazování jako nedílné součásti přípravného řízení.

Druhá část práce je praktického charakteru a je založena na provedení dotazníkového šetření. Podstatou je zhodnocení dotazníků předaných skupině respondentů z řad policistů jednak z obvodních oddělení a jednak z řad kriminalistů. Otázky dotazníku jsou zaměřeny na praktickou aplikaci zvláštních způsobů dokazování v průběhu prověřování a dokazování.

Cílem tedy je prvotně odpovědět na otázky - jak často jsou zvláštní způsoby dokazování využívány při řešení trestních oznámení, jaká je obecná znalost policistů ve zkoumané problematice, jaká je úspěšnost užití zvláštních způsobů dokazování při řešení trestních oznámení, u jak závažných trestných činů je vhodné využívat zvláštní způsoby dokazování.

² ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6381-6382.

Dále pak bude porovnáno užití zvláštních způsobů dokazování na odděleních obvodní úrovně a na odděleních kriminální policie. Hlavní cíl výzkumu lze tedy shrnout na ověření, zda lze zvláštní způsoby dokazování užívat kromě vyšetřování i při prověřování.

Dotazníky budou zpracovány pomocí analýzy nashromážděných dat a pomocí matematicko-statistických metod.

Stanovené hypotézy:

1. Teoretická znalost zvláštních způsobů dokazování se předpokládá u všech policistů
2. Četnost užití zvláštních způsobů dokazování se zvyšuje úměrně dle délky služebního poměru

Závěrečná část práce bude obsahovat shrnutí práce, zhodnocení výsledků zejména praktické části práce včetně případného formulování návrhů de lege ferenda.

2 Vývoj zvláštních způsobů dokazování v rámci kriminalistiky

„Od vzniku lidské společnosti existovali jedinci, kteří se dopouštěli společensky nežádoucího jednání, ohrožujícího formující se vztahy ve společnosti a nejprve nepsaná, později zákony reglementovaná pravidla chování.“³

Vývoj kriminalistiky a tedy i zvláštních způsobů dokazování je úzce spjat s vývojem lidské společnosti. S rozvojem kultury ve společnosti vznikala potřeba stanovení jednotných postupů při šetření a trestání porušených pravidel a právních norem ať už zvykových či normativních.

2.1 Trestní právo a trestní procesy ve starověku a středověku

Za první formu trestního zákoníku lze s nadsázkou považovat desatero Božích přikázání. Již ve starověkém Řecku či Egyptě byly nalezeny první rejstříky trestů či evidence zločinců tesané klínovým písmem do cihel. Dokonce se zde již využívala i dodnes užívaná kriminalistická metoda – výslech. Z Egypta se také pochází zmínka o nejspíše „prvním skutečném kriminálním případě z historie, který se udál ve městě Wésestu roku 1100 př. n. l. za vlády krále Ramesse IX“⁴ a týkal se vykradení pyramidy.

Pravděpodobně prvním psaným zákoníkem, jež přesně stanoví trest za konkrétní zločin, je Chammurapiho zákoník, vytesaný do kamenné desky, se zásadou „oko za oko, zub za zub“, a tedy princip trestu stejného charakteru jako spáchaný zločin (ovšem pouze u osob ze stejné sociální vrstvy). Ve starověkém Římě se právo dále rozvíjelo a byl vydán tzv. Zákon dvanácti desek, který obsahoval některé zásady užívané dodnes, např. „co není zakázáno, je dovoleno“, „presumpce nevinny“, „nepřípustnost retroaktivity práva“ a další. Ve středověku pak postupně vznikaly další zákoníky jako Justiniánův občanský zákoník – Corpus Iuris Civilis, Zákon Sudnyj Ljudem Konstantina a Metoděje, Magna Charta Libertatum a první zákoník v českých zemích Statuta Konrádova napsaný knížetem Konrádem II. Otou.

³ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň, 2009, s. 14.

⁴ STRAUS, J., VAVERA, F., a kol., *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň, 2012, s. 26.

Ve středověku existovaly čtyři hlavní skupiny trestných deliktů, a to delikty proti státu, proti náboženství, proti majetku a proti jednotlivci. Trestní řízení bylo velmi strohé počínaje veřejným ústním obviněním, na něž navazovaly velmi kontroverzní metody dokazování využívající mučení (tortura) a boží soudy (ordály). Tresty pak bývaly často velmi kruté a nezřídka byl užíván trest smrti i za zdánlivě banální zločiny. Z mírnějších trestů se užívalo také odříznutí částí těla či vypálení různých znamení do kůže, což mělo sloužit k označení zločince a jako možnost uznání přitěžující okolnosti v případě, že bude zločinec v porušování zákonů pokračovat. Mělo tedy i napomoci předcházení jeho další trestné činnosti.

Častým typem zločince byli tzv. loupežníci, za nejhorší prohřešek se pak považovalo čarodějnictví. Zločinem, který se v tehdejší době jen velmi těžko prokazoval, a policie tak byla v těchto případech prakticky bezmocná, byly otravy jedem.

2.2 Vývoj kriminalistiky od novověku

V průběhu 18. a 19. století došlo k průmyslové revoluci a změnám v oblasti politické a hospodářské a s tím souvisejícímu prudkému rozvoji vědeckého poznání. Mimo stávající obory vědy vznikala i potřeba zakládat obory nové a zde také vznikla kriminalistika v pravém slova smyslu. Za kriminalistický milník této doby lze považovat zrušení inkvizičních procesů, což však na druhé straně vedlo ke zvýšení zločinnosti. „To vyvolalo potřebu vybavit policejní a justiční orgány jinými nástroji, umožňujícími jim vést účinný boj s kriminalitou.“⁵ Vznikaly tak nové útvary policie a justice a rozvíjely se vyšetřovací metody a postupy policejní práce, např. vytvoření evidence pachatelů. K nejvýznamnějším útvarům bezesporu řadíme např. francouzskou Surete založenou v Paříži v roce 1810 Eugenem Francois Vidocem nebo britský Scotland Yard založený roku 1829 Robertem Peelem.⁶

Z významných osobností, které se zasloužily o rozvoj kriminalistických metod lze, jmenovat například následující:

Hans Gross – považován za zakladatele vědecké kriminalistiky

⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s.19.

⁶ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s.20.

Louis Alphonse Bertillon – první na světě vypracoval použitelnou metodu individuální identifikace zločinců, založenou na proměrování jednotlivých částí dospělého lidského těla. Tuto metodu sám nazval antropometrií, později byla přejmenována na bertillonáž.

Francis Galton – zasloužil se o položení teoreticko-vědeckých základů daktyloskopie tím, že vypočítal, že není možné, aby došlo k výskytu dvou osob se stejnou papilární linií.

Robert Heindl – jako první zavedl a teoreticky zdůvodnil typování a možnou identifikaci pachatele založenou především na znacích způsobu páchání trestné činnosti, tzv. modus operandi systém.

2.3 Kriminalistika na našem území

Na území dnešní České republiky lze označit za počátek kriminalistiky jako samostatného vědního oboru počátek 20. století. Doposud fungující četnické sbory postupně začaly doplňovat sbory policejní, které plnily funkce dnešní kriminální policie. Od roku 1922 vznikala specializovaná oddělení, např. oddělení železniční, oddělení poštovní, oddělení mravnostní, oddělení pro stíhání padělatelů platidel, ústředna pro potírání obchodu s necudnými publikacemi nebo ústředna pro potírání obchodu s omamnými prostředky⁷. Centry tehdejší kriminalistiky byly především Všeobecná kriminální ústředna a Ústřední četnické pátrací oddělení v Praze.

Za stěžejní osoby předválečné kriminalistiky u nás jsou považováni František Protivenský, který roku 1902 založil první daktyloskopickou registraci pachatelů, a Josef Šejnoha, který se zasloužil svou literární publikací o rozšíření a aplikaci kriminalistických metod a kriminalistické taktiky.

V období mezi lety 1946 – 1991 je ve vývoji kriminalistiky patrný vliv Sovětského svazu a myšlenkové odtržení od západních zemí. Četnické a policejní sbory byly zrušeny a na jejich místo nastupuje Sbor národní bezpečnosti a kriminální služba.

Soudobá podoba české kriminalistiky má svůj počátek 15. 6. 1991, kdy vstoupil v platnost zákon o Policii České republiky, kterým mimo jiné zanikl Sbor národní bezpečnosti.

⁷ STRAUS, J., VAVERA, F., a kol., *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň, 2012, s. 43.

Důležitým mezníkem kriminalistiky byla novelizace trestního řádu č. 265/2001 Sb.⁸, kterou byly zavedeny tzv. zvláštní způsoby dokazování.

⁸ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102.

3 Přípravné řízení a dokazování

Ve starověku a středověku se na dokazování nekladl příliš velký důraz, kromě výpovědí svědků bylo hlavním a více méně jediným důkazem přiznání obviněného získané využitím velmi krutých metod (viz výše) dle inkviziční zásady CONFESSIO CORONA PROBATIONUM (Doznání je koruna důkazů). K zásadním změnám v oblasti dokazování došlo až v 18. a 19. století, kdy se celý trestní proces „zhumanizoval“ a postupně se rozvíjel až do dnešní podoby.

V současné době se v České republice trestní proces řídí českým trestním právním řádem. Dle něj je trestní řízení obecně děleno na dvě hlavní stadia, a to předsoudní a soudní.

Předsoudní stadium nebo také přípravné řízení je v kompetenci policejního orgánu, který v přípravném řízení koná úkony trestního řízení stanovené trestním řádem a jinými zákonnými normami. Nezastupitelnou roli v něm také má státní zástupce, který má v přípravném řízení dominantní postavení.

Soudní stadium je ryze v kompetenci soudů, které reagují na výsledek přípravného řízení, tzn. vyhodnocení podkladů nashromážděných policejním orgánem. Následně rozhodují o vině či nevině obviněného, načež u osoby dospělé udělují tresty, nebo ochranná opatření stanovená trestním zákoníkem, nebo u osoby mladistvé opatření stanovená zákonem o soudnictví ve věcech mládeže. Toto stadium lze dále rozdělit na předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení.

3.1 Přípravné řízení

Cílem přípravného řízení je prověřit podezření ze spáchání trestného činu a opatřit podklady pro podání obžaloby. V případě, že není dán důvod pro podání obžaloby, slouží přípravné řízení jako podklad pro rozhodnutí státního zástupce ve věci samé.

Podklady nezbytné pro podání obžaloby opatřují v přípravném řízení příslušné orgány, kterými jsou policejní orgán, státní zastupitelství a soud, přičemž pořizují jen takové důkazy, které by nebylo možné provést v hlavním líčení, nebo jejichž provedení

v hlavním líčení by mohlo znamenat jejich znehodnocení nebo ztrátu. Velký důraz je kladen především na provedení neopakovatelných a neodkladných úkonů.

Přípravné řízení z hlediska závažnosti trestného činu může mít tři formy:

a) Standardní přípravné řízení

Je vedeno po trestném činu, jehož horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 10 let, je tedy v prvním stupni projednáván u okresních soudů. Je dostatečně podloženo, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba a je třeba konat fázi vyšetřování.

b) Rozšířené přípravné řízení

„Forma přípravného řízení užívaná v případě trestných činů, o nichž koná v prvním stupni krajský soud, a v němž je možno konat vzhledem k povaze těchto činů v širším rozsahu dokazování, než je to přípustné ve standardním vyšetřování.“⁹

c) Zkrácené přípravné řízení

Jedná se o zvláštní formu přípravného řízení. Týká se nejméně závažných trestných činů a jeho cílem je postavit pachatele daného činu před soud v co nejkratší možné době, což znamená, že skutek jako takový je řádně objasněn, o jeho pachateli není pochyb, nejsou dány důvody nutné obhajoby, nejedná se o osobu mladistvou nebo nezletilou, nejsou proto dány důvody pro zahájení trestního stíhání a není nutné provádět vyšetřování. Zkrácené přípravné řízení je konáno zpravidla u trestných činů, jejichž horní hranice trestní sazby nepřevyšuje 5 let, např. řízení pod vlivem návykové látky (§ 274 odst. 1 trestního zákoníku)¹⁰.

Z hlediska procesního lze přípravné řízení rozdělit na dva časové úseky:

- a) postup před zahájením trestního stíhání též označovaný jako prověřování (§ 158 - § 159b trestního řádu¹¹)
- b) úsek po zahájení trestního stíhání též označovaný jako vyšetřování (§160 - § 179 trestního řádu¹²)

⁹ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 15.

¹⁰ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 417.

^{11,12}ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6386-6396.

3.1.1 Prověřování

Prověřování nebo také postup před zahájením trestního stíhání, na jeho počátku mohou stát:

- trestní oznámení
- vlastní poznatky policejního orgánu svědčící o skutečnostech, že byl spáchán trestný čin
- podněty jiných osob a orgánů svědčící o skutečnostech, že byl spáchán trestný čin

V těchto případech je přípravné řízení oficiálně zahájeno sepsáním protokolu o zahájení úkonů trestního řízení, který musí obsahovat způsob zjištění okolností a dané skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, a musí být nejpozději do 48 hodin zaslán státnímu zástupci.

Druhým možným způsobem je provedení některého z neodkladných a neopakovatelných úkonů, pokud to vyžaduje daná situace. V tomto případě se za počátek přípravného řízení považuje moment zahájení příslušného neodkladného či neopakovatelného úkonu, přičemž protokol o zahájení trestního stíhání je sepsán až po provedení těchto úkonů. „Ústavní soud v této souvislosti uvádí, že zahájení přípravného řízení provedením neodkladného a neopakovatelného úkonu by mělo být vždy bráno jako alternativní možnost a musí dopadat na objektivně a přesně definovanou situaci.“¹³

V okamžiku, kdy vyvstane podezření ze spáchání trestného činu (založeno na základě trestního oznámení nebo na základě podnětů jiných osob a orgánů či na základě poznatků získaných při plnění povinností policejních orgánů), má policejní orgán dle § 158 odst. 1 trestního řádu povinnost jednat dle příslušných právních norem:

„Policejní orgán je povinen na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze

¹³ FRYŠTÁK, M. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. In *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, s. 109. [cit. 9.12.2014] Dostupné z WWW <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/print_1/art_8681/lay_3/zahajeni-pripravneho-rizeni-provedenim-neodkladnych-a-neopakovatelnych-ukonu.aspx#_>.

spáchání trestného činu, učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele; je povinen činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti. Pověřené orgány Vězeňské služby České republiky neprodleně informují Generální inspekci bezpečnostních sborů, jakmile zahájí takové šetření.“¹⁴

Trestní oznámení přitom může podat jakákoli osoba (oznamovatel) ve formě písemné, ústní, elektronické (opatřené elektronickým podpisem) či ve formě telegrafu, telefaxu nebo dálnopisu. Pokud oznámení splňuje veškeré náležitosti, musí jej, kromě policejního orgánu, přijmout i státní zástupce a soud. Pro první dva uvedené platí dle ustanovení § 158 odst. 2 trestního řádu povinnost informovat oznamovatele o následcích v případě podání vědomě nepravdivých údajů a požádá-li o to oznamovatel, také jej do jednoho měsíce informovat o provedených opatřeních ve věci, která se týkala jeho oznámení.¹⁵

Po splnění formálních náležitostí začne policejní orgán s prověřováním skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Dojde-li k závěru, že konkrétní osoba naplnila všechny znaky skutkové podstaty trestného činu (její jednání je tedy považováno za trestné), podá policejní orgán státnímu zástupci návrh na zahájení trestního stíhání této osoby. Ne vždy však nastanou takové podmínky, že byla naplněna skutková podstata trestného činu. Věc se prvotně jeví jako trestný čin, ale důkladným prověřováním je zjištěno, že trestným činem není. Pak je věc odložena nebo předána příslušnému orgánu k dořešení.

Ukončení prověřování závisí na skutkové závažnosti prověřovaného činu dle § 159 trestního řádu¹⁶:

- do 2 měsíců ve věci spadající pod samosoudce okresního soudu, tzn. trestné činy s horní sazbou do pěti let
- do 3 měsíců ve věci příslušící okresnímu soudu nespádající do výše uvedené

¹⁴ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6386.

¹⁵ JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. Praha, 2007, s.335.

¹⁶ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6388-6389.

- do 6 měsíců ve věci příslušící krajskému soudu, tzn. trestné činy s dolní hranicí trestu odnětí svobody pět let

Tyto lhůty je možné se souhlasem státního zástupce v odůvodněných případech prodloužit.

3.1.2 Vyšetřování

Úsek mezi prověřováním a zahájením soudního líčení (není-li prověřování ukončeno před zahájením trestního stíhání) se nazývá vyšetřování. K jeho zahájení dochází tehdy, pokud všechny skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a pokud je známá osoba pachatele. Zahajují ho orgány příslušné provádět vyšetřování, těmi jsou, není-li v zákoně uvedeno jinak, nejčastěji speciální útvary Policie ČR, ve zvláštních případech pak také Generální inspekce bezpečnostních sborů a státní zástupce. Výjimku pak tvoří kapitán lodi, který může konat vyšetřování ve věcech trestných činů spáchaných při dálkových plavbách.

Vyšetřování je oficiálně dle ustanovení § 160/1 trestního řádu¹⁷ zahájeno předáním usnesení o zahájení trestního stíhání osobě, o níž se má za to, že se trestného činu dopustila a o spáchání jednání, které se jí klade za vinu, není pochyb. Předáním usnesení této osobě je na ni nahlíženo jako na osobu obviněnou. Dle § 160/2 trestního řádu¹⁸ musí být opis usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému předán nejpozději na počátku prvního výslechu a státnímu zástupci a obhájci pak do 48 hodin od jeho zahájení, přičemž u obhájce počíná tato lhůta běžet od doby jeho ustanovení nebo zvolení obviněným.

Cílem vyšetřování je v co možná nejkratší době zajistit důkazní prostředky k danému případu a objasnit následek trestného činu. Na základě získaných podkladů lze rozhodnout, zda bude podána obžaloba či zda se upustí od dalšího trestního stíhání. Na základě výsledků vyšetřování je postaveno celé další řízení před soudem.

Hlavní činností vyšetřovatele je vyhledávání a zajišťování důkazů a provádění úkonů stanovených trestním řádem (§ 158/3 a § 158/5¹⁹, § 67 – § 88²⁰ nepřísluší-li

^{17,18} ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6389.

¹⁹ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6386.

pouze státnímu zástupci nebo soudci). Vyšetřovatel musí konat úkony trestního řízení bez ohledu na to, zda svědčí ve prospěch nebo neprospěch obviněného, a musí přezkoumat i důkazy navrhané obviněným. Pokud byly některé úkony provedeny v rámci prověřování, není nutné je opakovat.

Lhůty pro ukončení vyšetřování jsou stejné jako u prověřování. Výsledek vyšetřování je spolu s celým spisem a návrhem na podání obžaloby předán státnímu zástupci, který může rozhodnout, že:

- Věc bude postoupena jinému orgánu (§ 171 trestního řádu)²¹
- Trestní stíhání bude zastaveno (§ 172 trestního řádu)²²
- Trestní stíhání bude přerušeno (§ 173 trestního řádu)²³
- Trestní stíhání bude podmíněčně zastaveno (§ 307 trestního řádu)²⁴
- Bude podána obžaloba (§ 176 trestního řádu)²⁵
- Dojde ke schválení narovnání (§ 309 trestního řádu)²⁶

3.2 Dokazování

Obecně je možné říci, že dokazování znamená podložení nějakého konkrétního tvrzení. V trestním řízení je dokazování činnost orgánů činných v trestním řízení upravená zákonem, jejímž úkolem je vyhledat důkazy, provést je, získané poznatky procesně zajistit a zhodnotit. „Dokazování by mělo být po novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. především doménou soudu a mělo by se ve formálně-procesní podobě odehrávat především v řízení před soudem“²⁷. V praxi se však, především z důvodů urychlení celého trestního procesu, odehrává i v přípravném

²⁰ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6374-6380.

^{21, 22, 23, 25} ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6392-6394.

^{24, 26} ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6408.

²⁷ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 371.

řízení, a to hlavně u takových důkazů, které nebude možné před soudem zopakovat. Cílem dokazování je nashromáždit takové množství podkladů, aby bylo možné ve věci řádně rozhodnout. Je třeba brát v potaz, že skutek se odehrál v minulosti a nikdo z orgánů činných v trestním řízení se jej osobně neúčastnil (v opačném případě by musel být z trestního řízení vyloučen kvůli možné podjatosti) a je tedy nutné si vytvořit obraz (rekonstrukci) celé situace.²⁸

„Účelem dokazování je zjistit takový stav věcí, o němž nejsou důvodné pochybnosti v rozsahu nezbytném pro rozhodnutí, jež se týká zejména otázek viny a trestu.“²⁹

Dokazování z velké části souvisí s kriminalistikou a k získávání důkazů využívá kriminalistické metody, konkrétní postup získávání a provádění důkazů je však vždy individuální a vychází z charakteristiky vyšetřovaného činu.

3.2.1 Předmět dokazování

Hlavními předměty dokazování v trestním řízení dle § 89 odst. 1 trestního řádu³⁰ jsou:

- okolnosti tvořící znaky trestného činu (způsob jednání, následek, povahu trestného činu, výši způsobené škody)
- zda a proč vyšetřovaný trestný čin spáchal obviněný
- okolnosti, které mohly ovlivnit spáchání vyšetřovaného skutku a jeho závažnost, důvody vylučující trestnost (promlčení, milost, účinná lítost)
- okolnosti, které mají vliv na posouzení nebezpečnosti činu a osobních poměrů pachatele (např. jakým způsobem života žije, jaké ho k činu vedly pohnutky, polehčující a přitěžující okolnosti)
- určení následku vyšetřovaného činu a výše škody (kvůli rozhodnutí o uplatnění nároku na náhradu škody)

²⁸ FRYŠTÁK, M., POLIŠENSKÁ, P. *Dokazování v přípravném řízení. Nejvýznamnější judikatura k vybraným tematickým okruhům od roku 1989*. Praha, 2004, s. 12.

²⁹ ŽATECKÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : Obecná část*. Brno, 2008, s. 99.

³⁰ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 528.

- jaké okolnosti vedly pachatele ke spáchání trestného činu, případně mu jej umožnily
- okolnosti podstatné pro postup řízení (např. okolnosti umožňující zproštění povinnosti svědčit, přerušit řízení atd.)

Okolnosti uvedené v prvních čtyřech odstavcích jsou důležité pro rozhodování ve věci samé. Existují i okolnosti, jež nejsou předmětem dokazování, např. pokud o nich bylo již dříve rozhodnuto judikátem nebo právní normy.

3.2.2 Subjekty dokazování

Na průběh a výsledky dokazování mohou mít vliv různé osoby, které konají úkony v rámci dokazování v přípravném řízení dobrovolně nebo povinně (jak jim zákon stanovuje). Tyto osoby lze podle typu činnosti rozdělit na:

- orgány činné v trestním řízení – samy aktivně provádí dokazování a určují jeho rozsah, tuto činnosti jim nařizuje zákon
- strany trestního řízení – mohou orgánům činným v trestním řízení důkazy nabízet nebo navrhopvat jejich provedení, jsou oprávněny účastnit se průběhu dokazování nebo provádění důkazů a zasahovat do něj ve smyslu kladení otázek či provedení výsledku
- ostatní osoby – osoby, které mají specifické znalosti a dovednosti z určitých oblastí a z toho důvodu mohou být přizvány k účasti na dokazování, mohou tak provedení důkazu navrhopvat za účelem vytvoření posudku či znalecké zprávy (znalci, odborní konzultanti)

3.2.3 Fáze dokazování

Dokazování probíhá v celém přípravném řízení a můžeme jej rozdělit na několik fází dle postupu prověřování či vyšetřování³¹:

- a) „Vyhledávání důkazů v přípravném řízení
- b) Provedení a procesní zajištění důkazů

³¹LYSKO, A. *Trestní řízení : Pracovní pomůcka v tabulkách. 3. vydání s platnou právní úpravou k 1.9.2008. Holešov, 2008, s. 19.*

- c) Prověrka důkazů
- d) Hodnocení důkazů z hlediska:

- závažnosti
- zákonnosti
- pravdivosti“

Rozsah a obsah jednotlivých fází vždy vychází z plánu prověřování a vyšetřování stanoveného tím, kdo danou fází právě vede, a také z okolností daného případu.³²

„Jde o zjišťování relevantních informací, o rozsah zjištění nezbytných pro rozhodnutí každého orgánu v trestním řízení v tom stadiu, za něž odpovídá, tak aby byl zjištěn skutkový stav, o němž nejsou důvodné pochybnosti“.³³

3.2.4 Důkazy

Cílem dokazování je získání dostatečného množství důkazů, tj. dostatečného množství kriminalisticky relevantních informací, poznatků, které prokazují nebo vylučují předmět trestního řízení.

Jako důkaz v trestním řízení může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, ovšem pouze v případě, že byl tento důkaz získán v souladu se zákonnými normami ČR, přičemž o přípustnosti každého důkazu rozhoduje soud. Za nepřijatelné se standardně dle zákona považují důkazy získané pod nátlakem, výhrůžkou.³⁴

Důkazy je možné členit z různých hledisek³⁵:

- dle vztahu k předmětu řízení
 - a) usvědčující - potvrzují obvinění

³² STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 36.

³³ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 372.

³⁴ ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 377.

³⁵ CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vydání. Praha, 2012, s. 197.

- b) ospravedlňující – vyvracejí obvinění (zbavují obviněného viny nebo jeho vinu zeslabují)
- dle pramene
 - a) původní důkaz (jsou-li zprávy o dokazované skutečnosti z přímého zdroje, z bezprostředního pramene, např. výpověď přímého svědka, audio nebo videozáznamy)
 - b) odvozené důkazy (zprávy o dokazované skutečnosti pochází ze zprostředkovaného pramene, např. události tzv. „z doslechu“, vyšetřovací pokusy apod., často vedou k získání přímého důkazy)
- dle vztahu důkazu k vyšetřované události
 - a) přímý důkaz (skutečnost, která přímo dokazuje vyšetřovanou skutečnost, např. očitě svědectví)
 - b) nepřímý důkaz (dokazovaná skutečnost je doložena nepřímo, pomocí jiné skutečnosti – nelze ji použít samostatně k usvědčení nebo zproštění viny, svou důkazní hodnotu získává až ve spojení s dalšími, i nepřímými důkazy, které všechny musí vést ke stejnému závěru; nepřímým důkazem je např. pachová nebo krevní stopa)

Prostředkem k získání důkazů jsou důkazní prostředky, mezi základní se řadí^{36, 37}:

- výpověď obviněného – získaná na základě výslechu obviněného (není povinen vypovídat), je zakázáno použití sugestivních a kápiciozních otázek³⁸

³⁶ CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva: učební pomůcka ke studiu trestního práva*. 3. vydání. Praha, 2012, s. 191, 203.

³⁷ ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha, 2013, s. 376-377.

³⁸ otázky, které vedou vyslýchanou osobu k předem dané odpovědi či otázky týkající se nepravdivých či klamavých skutečností (pozn. autora)

- výpověď svědka – získaná na základě výslechu svědka (má právo výpověď odmítnout v případě, že by osobě blízké svou výpovědí způsobil trestní stíhání), zákaz kladení sugestivních a kápiciozních otázek
- znalecké posudky, výslech znalce – v případech, je-li třeba v trestním řízení odborných znalostí, zpracovávají státní orgány, vysoké školy, vědecké ústavy či jiné odborné instituce
- věcné a listinné důkazy – předměty hmotné povahy, které mají souvislost se spácháním (nespácháním) trestného činu
- operativně pátrací prostředky
 - a) předstíraný převod
 - b) sledování osob
 - c) použití agenta
- zvláštní způsoby dokazování
 - a) konfrontace
 - b) rekognice
 - c) rekonstrukce
 - d) vyšetřovací pokus
 - e) prověrka výpovědi na místě

Zvláštní způsoby dokazování budou důkladně popsány v následujících kapitolách.

4 Specifika zvláštních způsobů dokazování

V této kapitole budou detailně rozebrány jednotlivé zvláštní způsoby dokazování uvedené v trestním řádu (§ 104a-e)³⁹.

4.1 Kriminalistický experiment⁴⁰

Policie České republiky (dále jen PČR) je orgán činný v trestním řízení pověřený k prověřování, odhalování a vyšetřování trestných činů, při jejichž objasňování musí často řešit případy a otázky, kdy je nutné ověřit, zda se prověřovaná událost, činnost, fakt nebo jev mohly na základě zjištěných podmínek a skutečností stát. K tomu, aby došlo k potvrzení, vyvrácení daných či zjištění nových skutečností, se využívá experimentální metody, která se v oboru kriminalistiky nazývá kriminalistický experiment. Užívá se zejména v případech, kdy selhávají běžné metody vyšetřování.

4.1.1 Pojem kriminalistického experimentu

Kriminalistický experiment je v podstatě shodný s obecným vědeckým experimentem, neboť jeho podstatou je „pokusná činnost v uměle vytvořených a systematicky měněných podmínkách“⁴¹. Podmínky experimentu lze měnit a účelově upravovat tak, aby bylo dosaženo stanoveného cíle pro účely trestního řízení. Tyto uměle vytvořené podmínky si orgán činný v trestním řízení v rámci kriminalistického experimentu cílevědomě mění a vyvolává sám tak, aby směřoval k předem stanovenému cíli. Vědecký pokus jako celek i jednotlivé podmínky musí být opakovatelné.

Specifikem kriminalistického experimentu je to, že „probíhá v podmínkách běžného života, jeho objektem jsou jednotlivé okolnosti kriminalisticky relevantních událostí, musí být uskutečněn v souladu s požadavky přípustnosti

³⁹ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6381-6382

⁴⁰ BASZÓ, R. *Specifika u kriminalistického experimentu a prověrky výpovědi na místě*. Absolventská práce. Praha, 2014s. 16-21.

⁴¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s. 355.

kriminalistických metod a jeho výsledky musí být očividné, registrovatelné pouhými smysly, bez potřeby přístrojové techniky a zvláštních znalostí.“⁴²

4.1.2 Dělení kriminalistického experimentu

Kriminalistický experiment lze dělit z několika různých hledisek. Zvolíme-li jako kritérium právní význam dosažených závěrů experimentu, členíme jej⁴³:

- prověřovací experiment (výsledky neslouží jako důkazní materiál, nýbrž jako podklad pro další vyšetřování)
- vyšetřovací pokus v rámci přípravného řízení (lze využít jako důkazní prostředek)
- vyšetřovací pokus prováděný v řízení před soudem, taktéž nazývaný soudní experiment (v české soudní praxi málo obvyklé)

Pokud by se kriminalistický experiment členil dle zjišťovaných skutečností, pak rozlišujeme experimenty⁴⁴:

- senzorické (jejich cílem je zjišťování okolností, jež lze zaznamenat lidskými smysly, např. zda bylo možné za daných podmínek vidět či slyšet okolnosti spáchání trestného činu)
- situační (problémové experimenty) zaměřující se především na možnosti
 - a) bylo-li možné za daných podmínek provést danou činnost (např. prověření konkrétního činu v určitý čas na určitém místě)
 - b) mohl-li za daných podmínek vzniknout a existovat daný jev
 - c) mohla-li za daných podmínek vyšetřovaná událost probíhat dle popisu svědka či obviněného

⁴² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s. 356.

⁴³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s. 356.

⁴⁴ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 179.

4.1.3 Průběh kriminalistického experimentu

K usnadnění průběhu celého kriminalistického experimentu a dodržení stanovených předpisů a příslušných zákonů lze metodicky vyčlenit tři hlavní etapy:

Jednotlivé fáze kriminalistického experimentu jsou:

Příprava

V první řadě je třeba se na kriminalistický experiment připravit, to znamená vyhodnotit všechny dosud zjištěné skutečnosti a důkazní prostředky, kdy jejich vyhodnocením zjistíme, zda k určité skutečnosti došlo či nikoli, a v případě, že vyvstanou pochybnosti a je nashromážděno dostatečné množství pracovního materiálu pro daný případ, je možné přistoupit k provedení kriminalistického experimentu.

Dalším krokem je vyhodnocení obtížnosti a způsobu provedení kriminalistického experimentu. Jedná-li se o složitější provedení, je vhodné rozdělit přípravu do dvou fází – **1. před příjezdem na místo** a **2. po příjezdu na místo**, s naplánováním potřebných opatření během experimentu, kdy tato jsou demonstrativního charakteru, přičemž je třeba posoudit závažnost a jednotlivé případy a situace, za nichž se udály, a přijmout případná opatření

V první fázi se nejdříve určí cíle experimentu, tj. je nutné stanovit hypotézu, kterou budeme ověřovat, dále stanovit, jakým způsobem a za jakých podmínek, včetně jejich variant, bude experiment probíhat, stanovit místo a dobu provedení. Neméně důležité je také určení účastníků experimentu a jejich případné poučení a stanovení rolí a v neposlední řadě zajištění materiálních prostředků (např. vozidel, technické zabezpečení, dokumentační prostředky, věcné důkazy apod.) a zajištění bezpečnosti průběhu.

Ve druhé fázi, tj. po příjezdu na místo konání experimentu, bývá v první řadě vhodné uzavřít toto místo, zjistit jeho stav a provést případné změny. Stav před a po rekonstrukci místa činu je třeba řádně zdokumentovat. Dalším krokem je stanovení rolí účastníků experimentu, jejich poučení a zajištění komunikace mezi nimi, která povede k předání instrukcí k jejich další činnosti v průběhu experimentu. V případě, že k experimentu byli přizváni odborníci v potřebných odvětvích, případně soudní znalci, dojde před provedením experimentu, v jeho průběhu a na konci ke konzultacím ohledně vzniklých otázek a stavů vyplývajících z experimentu.

Provedení

Z důvodu různorodosti prováděných experimentů ve vyšetřovaných případech nelze stanovit univerzální taktiku, kterou by bylo možné využít u všech případů, na rozdíl od metodiky v dané problematice, která je pevně stanovena a vychází z vědeckého základu experimentální metody.

Na základě nejednotnosti postupů při provedení experimentu se vychází z praxe orgánů činných v trestním řízení a taktických zásad, pravidel a postupů vycházejících z kriminalistiky pro to, aby došlo k zabezpečení adekvátního průběhu kriminalistického experimentu.

Jednou z taktických zásad je volba účastníků. Ty lze rozdělit na tři skupiny, a to přímé účastníky experimentu, nepřímé účastníky experimentu a pomocné osoby. Přímiými účastníky jsou především orgány činné v trestním řízení a osoby aktivně se podílející na provedení experimentu. Může se jednat o svědky, poškozené i obviněné, pokud s účastí na experimentu souhlasili - účast není pro účastníky trestního řízení povinná. Povinná se stává pouze v případě, že je třeba zkoumat jejich subjektivní vlastnosti, které nelze nahradit vlastnostmi zastupujících osob. V případě, že účast na experimentu odmítnou, jsou nahrazeni figuranty či osobami pokusnými, kteří se jim z hlediska somatického co nejvíce podobají.

Nepřímí účastníci se experimentu neúčastní přímo, i přesto jsou pro něj nepostradatelní. Jedná se například o odborné konzultanty, znalce a osoby zajišťující dohled nad objektivností a dodržování zákonnosti. V případě, že se experiment provádí jako vyšetřovací pokus, spadá do této kategorie obhájce obviněného.

Osobami pomocnými rozumíme ty, které zajišťují doplňkové činnosti vztahující se k provedení experimentu.

Další podstatnou taktickou zásadou je, aby se podmínky provedení experimentu shodovaly s podmínkami původní zkoumané události, a to z důvodu zaručení věrohodnosti průběhu a výsledků kriminalistického experimentu.

Při provádění pokusu není nutné, aby se do detailů shodovaly veškeré podmínky, je však třeba bezprostředně zaručit shodnost těch podmínek, které jsou pro daný experiment relevantní. Pro dosažení relevantnosti se vychází z běžných metodických

a taktických postupů orgánů činných v trestním řízení. Obecně lze říci, že podmínky by se měly shodovat především v:

- denní době
- místu konání
- z hlediska klimatického
- z hlediska akustického
- situaci na místě činu
- užití stejných nebo podobných předmětů
- době trvání z hlediska časového

Jak vyplývá z definice experimentu, je nutné připravit různé variace podmínek. Množství variací pak vychází z rozsahu známých informací, platí, že čím méně výchozího materiálu je k dispozici, tím více různých obměn podmínek je třeba naplánovat. Pro potvrzení výsledku je pak žádoucí v konkrétních podmínkách experiment opakovat.

Je-li experiment náročný na provedení, doporučuje se, je-li to z hlediska kontinuity děje možné, rozdělit jej na více částí a každou část průběžně vyhodnotit. „Myšlenkově lze rozdělit zkoumaný děj pomocí několikanásobného opakování pokusu ve stejných podmínkách, kdy zkoumáme při každém pokusu jen předem stanovený úsek.“⁴⁵

Vyhodnocení

V závěru jednotlivých etap či celého experimentu se provede vyhodnocení jeho výsledků z hlediska stanovené hypotézy a stanovení příslušných závěrů. Je přitom nutné zohlednit všechny okolnosti spojené s provedením experimentu. V případě, že je hypotéza zamítnuta, jedná se o výsledek negativní (zkoumaný jev není možný), pokud se hypotéza potvrdí, jde o výsledek pozitivní (podařilo se prokázat zkoumanou

⁴⁵ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s. 360.

skutečnost). Pokud výsledky vylučují jinou možnost, označuje se vyplývající závěr jako kategorický, na druhé straně je pak závěr možný, kdy je výchozí hypotéza potvrzena, není však vyloučeno, že zkoumaná skutečnost proběhla za jiných okolností. Závěr lze jako důkazní materiál využít jen v souvislosti s dalšími důkazy.

4.1.4 Dokumentace kriminalistického experimentu

Aby mohl kriminalistický experiment sloužit k dalšímu využití v rámci trestního řízení, je třeba jej řádně zdokumentovat. Základem je protokol o vyšetřovacím pokusu, případně záznam o prověřovacím experimentu, který se používá před zahájením trestního stíhání. Mimo to bývá k dokumentaci využívána i audio- či videotechnika a topografická dokumentace.

V úvodu protokolu jsou uvedeny formální náležitosti vycházející z § 55 trestního řádu⁴⁶ spolu s odůvodněním provedení experimentu a jeho cílem, hypotézou. Část popisná obsahuje především úplný popis okolností experimentu, tzn. popis místa, veškerých podmínek a průběhu experimentu. Závěr protokolu pak obsahuje, jakým způsobem byl experiment zaznamenán, popis záznamu a dále případná vyjádření účastníků a jejich podpisy.

4.2 Prověrka výpovědi na místě⁴⁷

Prověrka výpovědi na místě je jednou z kriminalisticko-taktických metod zahrnutých do tzv. zvláštních způsobů dokazování dle trestního řádu.

Z důvodu, že v průběhu vyšetřování často docházelo k situacím, kdy nebylo možné zajistit při provedení prvotních úkonů na místě spáchaného deliktu dostatečné množství kriminalistických stop, a tudíž nebylo možné prokázat vinu konkrétní osobě, došlo na základě vývoje kriminalistiky jako takové k postupným kriminalistickým experimentům, díky nimž bylo možné věrohodným způsobem a na základě výpovědí a jejich následného prověření a ověření na místě spáchaného deliktu prokázat vinu konkrétní osobě. S účinností ke dni 1. 1. 2002 došlo k zařazení prověrky výpovědi na

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

⁴⁷ BASZÓ, R. *Specifika u kriminalistického experimentu a prověrky výpovědi na místě*. Absolventská práce. Praha, 2014, s. 26-30.

místě jakožto zvláštního způsobu dokazování do trestního řádu, přičemž tento úkon má hodnotu důkazní v průběhu vyšetřování.

Při vyšetřování závažné trestné činnosti je třeba v určitých případech ověřit, zda vyslychaná osoba, svědek nebo obviněný získali informace z doslechu, zdali bezprostředně pozorovali prošetřovanou událost, zdali se na ní nějakým způsobem účastnili nebo si je vymysleli. V takovýchto případech dochází k vyhodnocení výpovědí všech dosud vyslechnutých osob, v rámci čehož vzniká hypotéza neboli prvotní myšlenka vyšetřovatele, jakým způsobem se skutkový děj vyšetřované události odehrál. Z důvodu prověření věrohodnosti pořízených výpovědí je možné na základě známých metod, jako je např. ohledání místa činu, výslech, vyšetřovací pokus, rekognice a rekonstrukce, přistoupit k prověrce výpovědi na místě.

Účelem prověrky výpovědi na místě je nejen prověření a ověření v dané chvíli známých skutečností, ale zároveň získání nových důkazů a ověření dějové linky vyšetřované události v souvislosti s dosud zjištěnými a zajištěnými důkazy. Jejím hlavním cílem však zůstává objektivizace výpovědi.

„Prověrka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.

Na postup při prověrce na místě se přiměřeně užijí ustanovení o vyšetřovacím pokusu.“⁴⁸

4.2.1 Zásady prověrky výpovědi na místě

Rozhodne-li policejní orgán přistoupit v průběhu vyšetřování k provedení prověrky výpovědi na místě, musí dodržet několik zásad, jimiž se zaručí dodržení příslušných zákonů a nařízení. Těmito zásadami jsou:⁴⁹

- Dobrovolnost - osoba, jejíž výpověď se prověřuje, musí místa, objekty a činnosti, o nichž dříve vypovídala, ukázat dobrovolně, ze své vůle, v opačném případě prověrka výpovědi na místě nemá význam.

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6382.

⁴⁹ KONRÁD, Z. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha, 2006, s. 38-39.

- Iniciativa – osoba, jejíž výpověď se prověřuje, musí místa, objekty a činnosti, o nichž dříve vypovídala, ukázat sama, ze své vlastní iniciativy, bez návodu a pomoci přítomné vyšetřující osoby, jinak prověrka výpovědi na místě ztrácí objektivnost.
- Aktivní působení vyšetřovatele – vyšetřovatel, který se prověrky aktivně účastní, musí porovnávat předchozí výpověď s faktickou situací na místě prověřované události, klást doplňující otázky, které v průběhu prověrky výpovědi na místě vyvstanou, a objasnit je a v důsledku objasnění těchto otázek a získání nových případných důkazů zajistit ohledání míst, případně objektů atp.
- Účast svědka úkonu – prověrky výpovědi na místě se za účelem zajištění objektivnosti průběhu a výsledku zúčastní také na vyšetřované události nezúčastněná osoba, kterou zajistí vyšetřovatel před provedením úkonu.

V případě, že v průběhu prověrky dojde k nesrovnalostem s předchozí výpovědí, může vyšetřovatel přistoupit k novému výslechu na místě konání prověrky, případně demonstrovat nově zjištěné skutečnosti a konfrontovat je s osobou, jejíž výpověď se prověřuje, za účelem dosažení pravdivé výpovědi.

4.2.2 Průběh prověrky výpovědi na místě

Prověrka výpovědi na místě se z taktických zásad provádí, je-li to možné, co nejdříve po provedení výslechu. Stejně jako u kriminalistického experimentu je vhodné rozdělit průběh na tři základní fáze:

Příprava

V první řadě je třeba k provedení získat souhlas vyslychané osoby, dále je třeba zanalyzovat a zhodnotit všechny dosud získané materiály jako stopy, důkazy a předchozí výpovědi. Dalším krokem je pak stanovení data a času uskutečnění prověrky, zajištění zúčastněných osob a jejich řádné instruktáže, včetně rozdělení úkolů. Zajištění předběžné prohlídky místa konání prověrky a je-li to nutné, také jeho zajištění a případné úpravy dle prvotního ohledání a prvotních výpovědí svědků, případně obviněného. Dále pak zajištění technických a dokumentačních prostředků a určení způsobu dokumentace.

Provedení

Způsob, jakým bude prověrka provedena, se odvíjí od procesního postavení osoby, jejíž výpověď je prověřována, od cíle, jehož má být v průběhu prověrky dosaženo, a od charakteru místa konání prověrky.

Zpravidla není stanoven žádný pevný postup při provedení prověrky, ale z hlediska taktiky a metodiky se doporučuje, aby prověrka byla započata v kanceláři vyšetřovatele konajícího prověrku nebo v jiné úřední místnosti z důvodu dodržení formálních náležitostí procesního úkonu, čímž je myšleno poučení osoby, zadokumentování dobrovolnosti osoby, jejíž výpověď se prověřuje, a v neposlední řadě z důvodu zajištění dokumentační a jiné obdobné techniky. Po dodržení formálních náležitostí se osoba vyzve, aby sdělila podstatné okolnosti ve vyšetřovaném případě a stanovila místo, z něhož je schopna se orientovat a prověrku začít. Tím dojde ke stanovení výchozího bodu prověrky. Výchozí bod by měl ležet poblíž nebo v bezprostřední blízkosti místa konání události a mělo by se jednat o místo snadno identifikovatelné a zapamatovatelné.

Následně musí osoba, jejíž výpověď se prověřuje, volně převyprávět celou událost, samostatně určit změny oproti původní situaci, označit opěrné body (konkrétní místa podstatná pro průběh události) a orientační body (konkrétní místa podstatná pro snazší orientaci na místě) a dále aktivně ukázat průběh celé události včetně demonstrace některých činností. Po těchto úkonech může vyšetřovatel klást doplňující otázky.

V případě, že se k jednomu činu vztahuje více výpovědí, které je třeba prověřit, je nanejvýš vhodné provádět jednotlivé prověrky samostatně.

Nastane-li situace, kdy osoba, jejíž výpověď se prověřuje, odmítne dále spolupracovat nebo hrozí bezprostřední riziko ohrožení celé prověrky, je nutné ji ukončit.

Vyhodnocení

V průběhu prověrky výpovědi na místě vyšetřovatel vedoucí úkon průběžně zhodnocuje chování osoby, ať už svědka, podezřelého nebo poškozeného, jejichž výpověď je prověřována, a to především z hlediska orientace na místě nebo v bezprostřední blízkosti místa spáchaného deliktu a z hlediska dalších faktorů s prověrkou výpovědi na místě souvisejících při její přípravě. V případě, že na konci

vyšetřování nedošel policejní orgán k závěru, že je skutkový děj vyšetřované události jednoznačný a celistvý, mělo by z jeho strany dojít k ověření či vyvrácení výpovědi prověrkou výpovědi na místě, kterou by mělo dojít k získání dalších a nových důkazů. Po ukončení prověrky výpovědi na místě se následně provede její vyhodnocení, v rámci něhož dojde ke srovnání provedené prověrky výpovědi na místě s původní výpovědí, vyhodnocení zajištěných stop a stop nově získaných. Dále jsou vyhodnoceny všechny důkazy pořízené v průběhu vyšetřování spáchaného deliktu a stanoví se případné neshody a jejich závažnost v návaznosti na jejich důkazní a procesní hodnotu z hlediska prokázání viny či nevinu určité osoby. Nakonec je zhodnocen průběh a výsledek prověrky výpovědi na místě z hlediska stanoveného cíle a přínosu pro dané vyšetřování při jejím použití, v důsledku čehož následně dochází k rozhodnutí v dané věci, čímž je myšleno sdělení obvinění nebo podezření ze spáchání trestného činu, případně odložení vyšetřované události.

4.2.3 Dokumentace

Mezi dokumentační prostředky prověrky výpovědi na místě řadíme v první řadě protokol a dále technické dokumentační prostředky jako videozáznam, fotodokumentace, zvukový záznam nebo topografická dokumentace.

Protokol musí splňovat veškeré náležitosti uvedené v § 55 trestního řádu⁵⁰, a to například⁵¹:

- identifikační údaje osoby, jejíž výpověď se prověřuje
- volné převyprávění celé situace osobou, jejíž výpověď se prověřuje
- označení místa počátku, přístupové cesty, jednotlivých objektů
- popis místa konání prověrky výpovědi na místě a výčet případných změn na místě
- popis chování osoby, jejíž výpověď se prověřuje
- otázky vyšetřovatele a odpovědi na ně
- další dokumentační prostředky

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

⁵¹ CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň, 2005, s. 179.

- podpisy všech účastníků

4.3 Konfrontace

Konfrontace je zvláštní forma výslechu, která se užívá v případech, kdy mezi výpověďmi vyslychaných osob (v průběhu jednoho prověřování/vyšetřování) vznikne závažný rozpor. Tyto osoby jsou proto konfrontovány tváří v tvář a společně znovu vyslechnuty.

4.3.1 Pojem konfrontace

„Podle stávající úpravy se konfrontace zásadně provádí jen v řízení před soudem, jen výjimečně ji lze provést v přípravném řízení.“⁵² V přípravném řízení se doporučuje užití jiných metod – např. ohledání či některé z operativně pátracích prostředků.

Ke správnému a účelnému užití konfrontace je navíc nutné mít velmi dobré zkušenosti a znalosti kriminalisticko-taktických metod (např. taktiky výslechu a psychologie), proto se k ní přistupuje až v případech, že rozpor nelze odstranit jiným způsobem. Její provedení je vyloučeno v případě, kdy by jedním z účastníků měl být utajený svědek či osoba mladší patnácti let (ve druhém případě je to možné pouze ve výjimečných situacích).

„Podstatou konfrontace je silné, bezprostřední, psychologické působení na konfrontované osoby, které vzniká postavením tváří v tvář v konfliktní situaci.“⁵³ Následkem jejího provedení tak může být vedle odstranění rozporu také získání nových důkazů.

4.3.2 Dělení konfrontace⁵⁴

Konfrontaci lze dělit z několika hledisek, např. dle jejích účastníků:

- konfrontace mezi svědky
- konfrontace svědka a poškozeného

⁵² ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 458.

⁵³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha, 2004, s. 338.

⁵⁴ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 126.

- konfrontace svědka a obviněného
- konfrontace poškozeného a obviněného
- konfrontace mezi obviněnými

Další možností je dělení dle osoby, která dala podnět k jejímu provedení:

- na podnět státního zástupce
- na podnět kriminalisty
- na podnět svědka
- na podnět obviněného
- na podnět obhájce

4.3.3 Průběh konfrontace

Příprava

Pro řádné provedení konfrontace je nutná pečlivá příprava. V první řadě je třeba zvážit, zda není možné rozpory odstranit jinou cestou. Dále je nezbytné řádně prostudovat celý spis, včetně všech důkazů a provést výslech účastníků konfrontace a vymezit konkrétní rozpory mezi jejich výpověďmi. Na základě těchto rozporů je pak stanovena taktika provedení samotné konfrontace, tj. jsou stanoveny otázky a jejich pořadí vč. výběru osoby, na niž budou otázky směřovány jako první, dále příprava místa, kde bude konfrontace probíhat, vč. rozmístění účastníků (je vhodné, aby si konfrontované osoby viděly do očí). Jde-li o konfrontaci oběti trestného činu a jeho pachatele, je vhodné osobu oběti připravit na setkání s pachatelem. Nelze opomenout stanovení vhodného cíle konfrontace. Podstatné pro řádný průběh je také zachování procesního postavení konfrontovaných osob.

Provedení

Před samotným zahájením konfrontace je třeba poučit její účastníky dle zákona o jejich právech a povinnostech a zjistit jejich vzájemný vztah. Následně se přistoupí ke kladení připravených otázek, na něž musí dle určeného pořadí konfrontované osoby odpovídat zcela samostatně a z vlastní iniciativy, přičemž jsou vyzvány, aby při

výpovědi hleděly druhé osobě do očí. Po odpovědi jedné z osob je dána druhé z nich možnost se k věci vyjádřit. Po vyčerpání připravených otázek, je-li to vhodné, je dána konfrontovaným osobám možnost klást si otázky vzájemně. Celý hovor a chování vyslychaných musí pečlivě sledovat vedoucí konfrontace a dbát na to, aby nedošlo k ohrožení jejího průběhu např. tím, že vyslychaní sjednocují nepravdivé výpovědi nebo se pokouší domlouvat, případně aby nedošlo k jejich vzájemnému napadení. Při jakémkoli riziku ohrožení průběhu konfrontace je vhodné ji předčasně ukončit.

Po ukončení jsou oba účastníci opětovně (tentokrát již samostatně) vyslechnuti. V případě, že se v průběhu konfrontace objeví nové důkazy, je vhodné konfrontované osoby po ukončení konfrontace znovu vyslechnout i v příslušné věci.

Úkonu se kromě vyšetřovatele může účastnit i státní zástupce nebo obhájce.

Vyhodnocení

Vyhodnocování výsledků konfrontace je vhodné provádět průběžně v celém jejím průběhu. Na základě získaných poznatků je pak možné upravit kladené otázky, průběh konfrontace či pozměnit její cíl, ev. ji předčasně ukončit

Celkové vyhodnocení se provede po ukončení konfrontace. Předně se konfrontace zhodnotí z hlediska dosažení stanoveného cíle, tj. zda byl odstraněn rozpor ve výpovědích, dále pak zda byly získány nové poznatky k vyšetřovanému/prověřovanému případu nebo dokonce k jiným případům.

Pro celkové vyhodnocení je vhodné si znovu projít záznam celé konfrontace.

4.3.4 Dokumentace konfrontace

Základní formou pro dokumentaci konfrontace je písemný protokol, který musí splňovat všechny náležitosti dle § 55 trestního řádu⁵⁵, kterými jsou údaje o všech zúčastněných osobách, místo a datum konání konfrontace a v neposlední řadě záznam celého průběhu. Záznam může být písemný, v tomto případě je však nutné uvádět popis chování a gestikulace konfrontovaných osob. Vhodnější pro dokumentaci je užití záznamu zvukového a nejvhodnějším je pak videozáznam, na jehož základě je možné znovu si prohlédnout verbální i nonverbální projevy vyslychaných a tak případně zjistit další nesrovnalosti.

⁵⁵ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

4.4 Rekognice

Každá osoba, zvíře či věc zanechá v lidském vědomí paměťovou stopu (engram) – jedná se odraz skutečnosti v paměti člověka, vnímajícího příslušný objekt. „Paměťové stopy vznikají zprostředkovaně, pomocí lidských smyslů. Tak lze charakterizovat paměťové stopy jako sluchové, zrakové, čichové, chuťové a hmatové.“⁵⁶ Charakter této paměťové stopy je individuální, protože její vznik a trvání jsou ovlivněny individuálními aktuálními stavy vědomí a zkušenostmi poznávajícího a mimo jiné časem, uplynulým ode dne jejího vzniku. Taková informace má nemateriální charakter a její získávání je tak závislé na člověku, který je nositelem paměťové stopy ve svém vědomí. Prostředkem k jejímu získání může být řeč nebo znovupoznání neboli rekognice.

4.4.1 Pojem rekognice

„Kriminalistická rekognice je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v opětovném znovupoznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnit (identifikovat) předváděný (ukazovaný) objekt.“⁵⁷ Z pohledu kriminalistiky se užívá rekognice v případech, kdy je třeba získat zákonným způsobem informace z paměti osoby (podezřelého, obviněného nebo svědka) a nestačí k tomu verbální vyjádření této osoby, tj. její výslech.

Subjektem rekognice může být pouze osoba, která přímo vnímala situaci, která je pro prověřovanou nebo vyšetřovanou událost rozhodující a objekt rekognice buď dobře zná, nebo jej nezná a vnímala jej pouze jednou, a to v souvislosti s danou situací⁵⁸.

Vzhledem k své povaze má často charakter neopakovatelného a neodkladného úkonu.

4.4.2 Dělení rekognice⁵⁹

Dělení rekognice vychází z charakteru objektu a jeho předvedení. Podle druhu objektu rozlišujeme rekognici:

- a) osob (živých i mrtvých)

⁵⁶ STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň, 2009, s. 35.

⁵⁷ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 150.

⁵⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 153.

⁵⁹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 154.

- b) věcí (movitých i nemovitých)
- c) zvířat

Podle způsobu předvedení objektu:

- a) „in natura“ – tedy předvedení skutečného objektu
- b) podle modelu – nejčastěji dle fotografie, dále např. makety, reprodukce, apod.

Tento způsob dělení je možné ještě dále specifikovat dle toho, zda je objekt rekognice předveden najednou spolu s dalšími objekty, zda jsou převáděny postupně nebo zda je ztotožňován pouze jeden objekt.

Dále je pak možné na základě vlastností, které subjekt při rekognici identifikuje, dělit rekognici podle anatomicko-morfologických vlastností (tj. znaky týkající se vzhledu) a rekognici dle funkčně dynamických znaků a stereotypů (styl chůze či pohybu, řeč, držení těla apod.).

Jako zvláštní druh rekognice je někdy označována agnoskace, tj. identifikace jednoho objektu (nejčastěji se užívá k identifikaci mrtvoly).⁶⁰

4.4.3 Průběh rekognice

Průběh rekognice je ovlivněn druhem rekognice a je vždy velmi individuální. Vzhledem k tomu, že se jedná o neopakovatelný trestní úkon, je na jeho pečlivou přípravu a provedení kladen velký důraz.

Příprava

Před provedením je vhodné posoudit, jaký by mohla mít vliv na psychický stav subjektu (obzvláště u násilných trestných činů či je-li subjektem nezletilá osoba) nebo na ohrožení jeho zdraví (v případě, že jde o identifikaci pachatele jeho obětí).

Rekognici předchází studium získaných materiálů a důkazů vztahující se k danému prověrování/vyšetřování, na jejichž základě je stanoven cíl rekognice a vhodný druh rekognice. Dle zvoleného druhu je pak zvoleno místo a termín rekognice.

⁶⁰ KONRÁD, Z., VESELÁ, J. *Rekognice*. Praha, 2008, s. 18,19.

Po teoretické přípravě lze přistoupit k přípravě materiální. To obnáší zajištění dostatečného množství vzhledově podobných subjektů (je-li to třeba), zajištění vhodných dokumentačních prostředků, a pokud to zvolený druh rekognice vyžaduje, také přípravu místa, kde se bude odehrávat (např. rekognice za jednocestným zrcadlem, zajištění přístupu do budovy u rekognice nemovitostí), a podmínek, za jakých se bude odehrávat (osvětlení, hluk apod.).

Při rozhodování o provedení rekognice může nastat situace, kdy bude nutné před jejím počátkem provést rekonstrukci objektu rekognice nebo vyšetřovací pokus (pro ověření pravdivosti výpovědi subjektu rekognice).

Před provedením samotné rekognice je nezbytné vyslechnout subjekt rekognice v dané věci. Cílem tohoto výsledku je získání co největšího množství informací o objektu rekognice, tzn. co možná nejpodrobnější popis vzhledu a vlastností (identifikačních znaků), a současně získání informací o schopnostech a somatických vlastnostech (především o sluchu a zraku). Důležité je také získání informací o místě a podmínkách situace, za které byl objekt rekognice vnímán. Tato část někdy bývá v některé literatuře označována jako první fáze rekognice.⁶¹

Provedení

Zahájení rekognice je spjato s poučením všech účastníků rekognice dle jejich procesního postavení dle zákona o jejich právech a povinnostech, vhodné je také poučení účastníků o jejich chování v průběhu rekognice.

Průběh celé rekognice pak opět vychází z toho, jaký druh byl zvolen. Každý druh má své specifické podmínky správného průběhu.

V případě **rekognice osob** je vždy nutné zajistit, aby se subjekt s objekty nesetkaly dříve než po zahájení rekognice, aby tak nedošlo k vytvoření nové paměťové stopy, čímž by byl ohrožen výsledek.

Jedná-li se o rekognici in natura živého objektu, musí být všechny přizvané osoby morfologicky podobné osobě rekognované a podobně oblečené – nejlépe ve stejném typu oblečení, který měla osoba na sobě v době, kdy byla vnímána. Osoba

⁶¹ např. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní*. 2. vydání. Praha, 2003, s. 461.

rekognovaná má právo na výběr místa mezi ostatními a na výběr čísla, kterým bude v průběhu rekognice označena.

Tento typ rekognice může probíhat v interiéru a to přímo nebo skrytě (např. prostřednictvím živého videopřenosu nebo za použití jednocestného zrcadla) či v exteriéru (např. na místě, kde se vnímání objektu uskutečnilo).

Objekt rekognice nemusí být v době rekognice dostupný (např. je-li neznámý, v pátrání apod.), pak lze přistoupit k rekognici dle fotografií, kdy je subjektu předloženo několik fotografií stejného typu a formátu podobných osob v nahodilém pořadí. Méně často se v takových případech užívá také rekognice dle zvukové nahrávky či videozáznamu.

Subjekt poté provede rekognici dle vzhledu a následně, je-li to možné a je-li to potřeba, i dle hlasu či způsobu pohybu.

Zvláštním typem je rekognice mrtvé osoby, při níž dochází k identifikaci pouze jednoho subjektu. Je-li známa totožnost mrtvolky, provádí rekognici nejčastěji její rodina či blízké osoby, a to *in natura*. Pokud není známa totožnost zemřelého, provádí rekognici větší množství osob např. z okolí místa nálezů, a to dle fotografií či rekonstruovaného portrétu.

Rekognice věci se nejčastěji provádí u předmětů movitých, jen výjimečně pak v případě nemovitostí, a téměř v naprosté většině bývá provedena *in natura*. V případě movitých věcí pak jde nejčastěji o věci odcizené jejich majiteli, z čehož lze usuzovat, že subjekt rekognice objekt dobře zná dle vnějších znaků, ale zná i jeho případné skryté vlastnosti (např. dřívější poškození). Při rekognici nemovitosti nesmí být subjekt rekognice předem seznámen s místem, na němž se rekognovaná nemovitost nachází.

Vyhodnocení

V závěru rekognice provede vyšetřovatel vyhodnocení jejího průběhu a výsledku. Vyhodnocení se provede ve smyslu toho, zda subjekt opravdu mohl/nemohl identifikovat objekt rekognice, jaké bylo jeho chování při rekognici a zda identifikace odpovídá jeho předchozí výpovědi. Proběhlo-li více rekognicí stejného objektu více subjekty, je namístě porovnat jejich výsledky. Poté vyšetřovatel zhodnotí, zda výsledek rekognice odpovídá stanovenému cíli a zda byla přínosem pro prověřování/vyšetřování.

4.4.4 Dokumentace rekognice

Základním dokumentem rekognice je protokol obsahující veškeré náležitosti dle § 55 trestního řádu⁶² a dále pak podrobné informace o účastnících rekognice, místu jejího konání, jejích podmínkách, jejím předmětu a cíli a podrobný popis jejího průběhu včetně výsledku.

Jako technický prostředek dokumentace se doporučuje jako nejvhodnější videozáznam, ale často se také užívají dokumentace fotografická, zvuková (případně jejich kombinace).

4.5 Rekonstrukce

„Termín rekonstrukce je latinského původu. Jedná se o složené sloveso rekonstruo, -ere, skládající se z předpony re- znovu, opět a základního slovesa construo, - struxi, - structum, což znamená znovu sestrojít, znovu postavit, v přeneseném slova smyslu znovu obnovit nebo uvést do původního stavu.“⁶³

4.5.1 Pojem rekonstrukce

Rekonstrukce v kriminalistice znamená obnovení věci, jevu nebo činnosti na základě získaných informací a důkazů a provádí se v případě, kdy je to nezbytné pro další postup vyšetřování, nebo v případě, kdy je třeba podložit či ověřit jiné skutečnosti. Tzn. rekonstrukce plní úlohu samostatného úkonu a má svou důkazní hodnotu, má podpůrnou funkci u jiných úkonů (např. bývá často spjatá s rekognicí, prozkouškou výpovědi na místě, kriminalistickým pokusem) nebo slouží jako součást (prostředek) jiných operativně pátracích úkonů. Výsledek rekonstrukce tak může mít povahu jak důkazního prostředku, tak pomocného prostředku při vyšetřování/prověřování či pátrání.

Rekonstrukce může vycházet z výpovědí svědků, obviněných či poškozených, ze získaných důkazních materiálů nebo ze závěrů znaleckých posudků.

⁶² ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

⁶³ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 195.

4.5.2 Dělení rekonstrukce⁶⁴

Rekonstrukce je v první řadě dělena dle charakteru předmětu, který má být rekonstruován:

- rekonstrukce místa (např. místa činu)
- rekonstrukce předmětu (např. důkazu, listinné dokumenty)
- rekonstrukce morfologických znaků člověka (např. podoby člověka dle ostatků)
- rekonstrukce jevů, událostí (např. nejčastěji užívaná rekonstrukce trestného činu)

Rekonstrukce může probíhat s aktivní účastí osob, které znají znaky pro rekonstrukci podstatné, nebo bez ní.

Dále je též možné rekonstrukci rozdělit dle toho, zda je rekonstrukce prováděna fyzicky či prostřednictvím počítačových metod.

4.5.3 Průběh rekonstrukce

Průběh rekonstrukce je vždy velmi specifický a individuální a vychází z toho, jaký je předmět a účel rekonstrukce. Úkol rekonstrukce je však ve všech případech stejný – obnovení původního stavu (nebo jeho podstatné části) předmětu, místa, jevu.

Příprava a provedení

Před zahájením rekonstrukce je třeba posoudit, zda je předmět, a tedy i celá rekonstrukce, nezbytný pro řešení konkrétního trestného činu. V opačném případě není třeba k ní přistupovat.

Příprava a provedení jsou specifické pro každý druh rekonstrukce. Ve všech případech je nezbytné stanovit cíl rekonstrukce a určit její úlohu v trestním řízení. Pokud to daná situace vyžaduje, zajistit účast znalce, shromáždit a zhodnotit dosud získané materiály (důkazy, výpovědi, zprávy předchozích znaleckých posudků).

⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

Procesně nejjednodušší na přípravu i průběh je zřejmě rekonstrukce předmětů. V tomto případě je nutné zajistit dostatečné množství podkladů k provedení rekonstrukce. Takto rekonstruované předměty mohou mít charakter důkazního materiálu nebo mohou sloužit k dalšímu využití v trestním řízení (např. k rekognici, k provedení kriminalistického pokusu apod). Do této skupiny je řazena i rekonstrukce listinných materiálů za účelem zjištění jejich obsahu.

Rekonstrukce místa se nejčastěji užívá pro rekonstrukci místa činu (ev. místa sebevraždy), zejména za účelem provedení prověrky výpovědi na místě, kriminalistického pokusu a, ačkoli ne tak často, i rekognice. K provedení tohoto typu rekonstrukce je třeba zajistit rekonstruované místo, zajistit potřebný počet osob provádějících rekonstrukci a zajistit dostatečné množství podkladů o daném místě.

U rekonstrukce morfologických znaků člověka se v dnešní době velmi často užívají počítačové metody. Užívá se například v případě nálezů ostatků neznámé osoby za účelem její identifikace. Další možností je rekonstrukce vnějších znaků člověka, např. pro provedení kriminalistického pokusu. V tomto případě bývá vytvořena figurína odpovídající v podstatných znacích dané osobě.

Za procesně nejsložitější se pak považuje rekonstrukce dějů. Zvláštní význam má v této kategorii rekonstrukce trestného činu.

Rekonstrukci děje předchází stanovení jednoho vedoucího a důsledná příprava. Tzn. určit kdy, kde, za jakých podmínek (místo, čas a podmínky by se měly shodovat s těmi, za kterých se děj odehrál) a s jakými účastníky se bude rekonstrukce odehrávat, přičemž je nezbytné vycházet z dostupných materiálů o místě činu, z výpovědí účastníků činu (je-li to výhodné, lze je opětovně vyslechnout), ze získaných důkazů. Na základě této analýzy je třeba stanovit konkrétní cíl rekonstrukce. Poté je nutné zajistit, ev. uzavřít místo činu (v případě potřeby je možné provést nejprve jeho rekonstrukci), předměty nutné k provedení rekonstrukce (např. maketu vražedné zbraně, figurínu), účastníky rekonstrukce (přímé i nepřímé, vč. neúčastněné osoby) a dostatek dokumentačních prostředků. V případě, že to daný případ vyžaduje, je vhodné zajistit účast znalce.

Před samotným započítím je nezbytné poučit všechny účastníky dle jejich procesního postavení o jejich právech a povinnostech, dále je seznámit s plánem průběhu rekonstrukce a instruovat je. Mezi práva účastníků (svědků, podezřelých,

obviněných) patří právo odmítnout účast na rekonstrukci, jejich úlohu pak přeberou zvolení figuranti. Místo konání je pře zahájením rekonstrukce nutné zdokumentovat.

Po provedení všech náležitostí lze přistoupit k samotnému provedení rekonstrukce. To začíná vyzváním osoby, která má rekonstrukci demonstrovat, aby názorně započala svou činnost stejným způsobem jako v době konání rekonstruovaného děje, tzn. že musí provádět stejné úkony se stejnými předměty spolu s popisem průběhu situace a popisem činnosti figurantů. „Subjekt rekonstrukce má přitom možnost upřesnit svoji minulou výpověď. K tomu dochází zejména tehdy, jestliže se mu na základě navázání asociací vybaví zdánlivě zapomenuté detaily události, které ve své předcházející výpovědi neuvedl.“⁶⁵ V průběhu rekonstrukce se mohou objevit i nové skutečnosti podstatné pro průběh vyšetřování (např. nové důkazy).

Po ukončení rekonstrukce jsou vyzváni právní zástupci a znalci, aby se k průběhu a výsledku rekonstrukce vyjádřili. Tyto osoby jsou oprávněny klást dotazy i v průběhu celé rekonstrukce.

Pokud má být jedna rekonstrukce provedena více než jedním subjektem, je krajně důležité, aby se další subjekty neúčastnily předchozích rekonstrukcí z důvodu, aby nedocházelo k ovlivnění jejich následného popisu.

Vyhodnocení

Vyhodnocení výsledků rekonstrukce probíhá opět dle toho, co je předmětem rekonstrukce. Vyhodnocování by mělo probíhat postupně v průběhu rekonstrukce, zejména jedná-li se o složitý a procesně náročný úkon. Tzn. vyhodnocovat, zda probíhá dle stanoveného plánu, zda se nezměnily podmínky, zda rekonstrukce vede ke stanovenému cíli atd.

Celkové vyhodnocení pak probíhá zejména s ohledem na splnění stanoveného cíle. Vyhodnotit je třeba také skutečnosti, zda je výsledek rekonstrukce objektivní, autentický a věrohodný.

Mimo uvedené je neméně důležité zhodnocení přínosu pro vyšetřování/prověřování, a to buď pro jeho celek či část, a zhodnocení, zda výsledek rekonstrukce koresponduje s dalšími důkazními materiály v daném případě či nikoli.

⁶⁵ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň, 2007, s. 203.

4.5.4 Dokumentace rekonstrukce

Stejně jako u všech předchozích zvláštních způsobů dokazování je primárním dokumentem protokol se všemi náležitostmi o všech účastnících, jak stanoví § 55 trestního řádu ⁶⁶, tzn. poučení všech účastníků dle jejich procesního postavení a dle jejich úlohy v rekonstrukci. Dále pak protokol musí obsahovat veškeré informace o provedené rekonstrukci (liší se dle druhu rekonstrukce), např. tedy informace, na jejichž základě byla rekonstrukce provedena, s charakteristikou podstatných znaků, popis místa a podmínek, za nichž se odehrávala, seznam účastníků s určením jejich postavení (role) vč. jejich souhlasu s účastí na úkonu, seznam veškerých materiálních prostředků podstatných pro průběh rekonstrukce atd.

Po všech náležitostech se do protokolu uvádí stručný popis průběhu rekonstrukce s důrazem na podstatné části děje.

Byl-li k provedení rekonstrukce přizván znalec, musí být součástí dokumentace také jeho vyjádření k dané věci.

Nejvhodnějším dokumentačním prostředkem, zejména u rekonstrukcí dějů, je videozáznam. Dále jsou pak užívány fotodokumentace, zvukové záznamy, ev. topografická dokumentace.

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102, s. 6372.

5 Užití zvláštních způsobů dokazování v praxi

Zatímco předchozí kapitoly se věnovaly zvláštním způsobům dokazování (pro zpracování dat ZZD) po stránce teoretické, tato kapitola se zaměřuje na jejich praktické využití při prověřování a vyšetřování trestné činnosti. Vychází přitom z výsledků dotazníků vyplněných příslušníky Policie České republiky (dále PČR).

Dotazník (viz příloha č. 1) byl předán na vybraná obvodní oddělení PČR (dále OO PČR) a oddělení služby kriminální policie a vyšetřování (dále SKPV) v rámci okresu Kladno. Zaměřoval se především na znalost zvláštních způsobů dokazování a dále na četnost a účinnost jejich využití. Dále pak bylo jeho cílem zjistit, jaký je postoj policistů k využití zvláštních způsobů dokazování a u jakých trestných činů jsou nejčastěji využívány. Vyplnění dotazníků probíhalo anonymně, aby tak byla zaručena jejich objektivita. Dotazníky vyplnilo celkem 118 respondentů, z čehož 3 byly chybně vyplněny a nebyly proto zařazeny do celkového vyhodnocení. Z respondentů bylo celkem 55 příslušníků SKPV (48 % z celkového počtu) a 60 příslušníků z obvodních oddělení (52 % z celkového počtu), tj. obě skupiny byly zastoupeny v podobném poměru.

5.1 Stanovení hypotéz

Pro zpracování výsledků dotazníkového šetření byly stanoveny tyto hypotézy:

1. Teoretická znalost zvláštních způsobů dokazování se předpokládá u všech policistů
2. Četnost užití zvláštních způsobů dokazování se zvyšuje úměrně dle délky služebního poměru

5.2 Znalost zvláštních způsobů dokazování

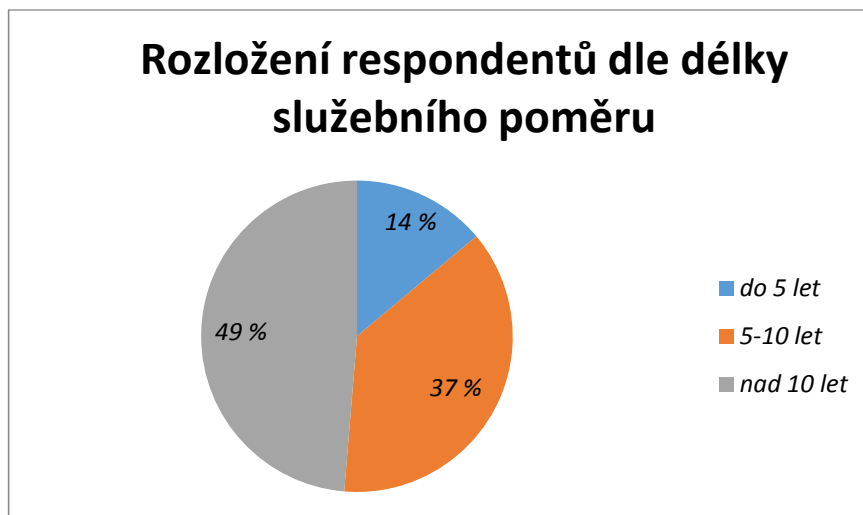
Hned první otázka v dotazníku směřovala ke zjištění skutečnosti, jak dlouho působí respondenti u PČR. Zvoleno bylo rozdělení na 3 skupiny – délka služebního poměru do 5 let, od 5 do 10 let a nad 10 let s cílem rozdělit respondenty dle jejich

pracovních zkušeností. Pokud bychom respondenty rozdělili dle délky služebního poměru, pak odpovídalo celkem 16 respondentů sloužících do 5 let (14 % z celkového počtu), 43 % sloužících od 5 do 10 let (37 % z celkového počtu) a největší zastoupení měli zkušení policisté s délkou služby větší než 10 let, celkem 56 (49 % z celkového počtu). Za zmínku také stojí skutečnost, že všichni respondenti z řad SKPV jsou ve služebním poměru déle než 5 let, což je zřejmě příčinou nízkého počtu respondentů ve skupině s délkou služebního poměru do 5 let.

Tabulka 1: Tabulka rozložení respondentů dle délky služebního poměru⁶⁷

SKPV			
do 5 let	5-10 let	nad 10 let	Celkem
0	19	36	55
OOP			
do 5 let	5-10 let	nad 10 let	Celkem
16	24	20	60
SKPV + OOP			
do 5 let	5-10 let	nad 10 let	Celkem
16	43	56	115

Graf 1: Graf rozložení respondentů (SKPV+OOPČR) dle délky služebního poměru⁶⁸

Další otázka dotazníku směřovala ke zjištění teoretické znalosti jednotlivých druhů zvláštních způsobů dokazování. Úkolem respondentů bylo vybrat ze seznamu zvláštních způsobů dokazování ty, které znají po teoretické stránce, tj. bez podmínky užití v praxi.

⁶⁷ Vlastní zdroj.

⁶⁸ Vlastní zdroj.

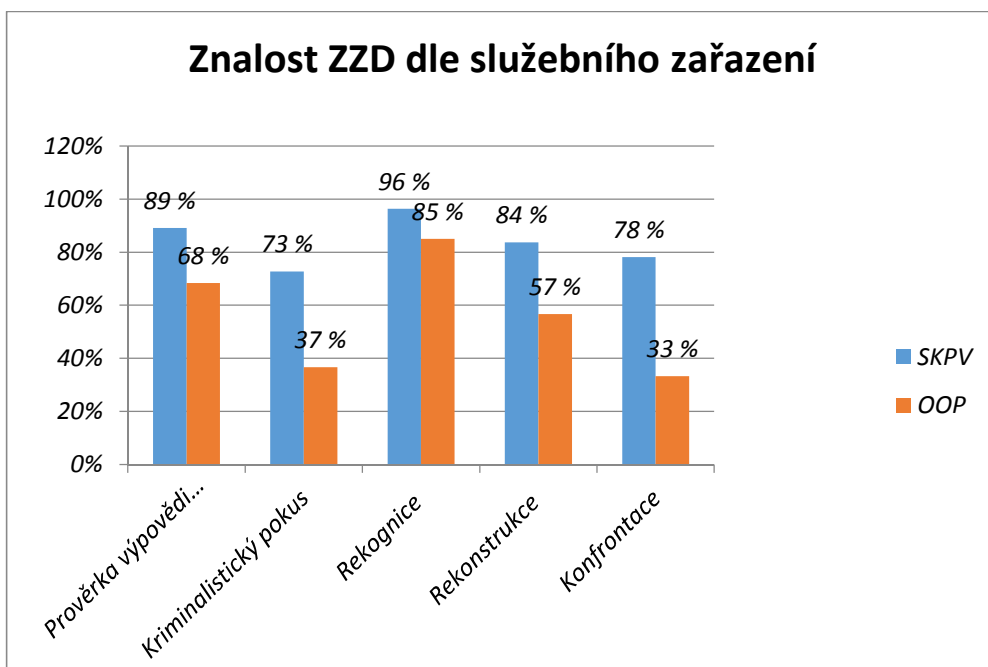
Odpovědi respondentů byly rozděleny dle jejich služebního zařazení a délky služebního poměru do tabulky (viz tabulka 2). Ze získaných dat tak vyplynulo, že prověrku výpovědi na místě z řad SKPV zná 49 respondentů (89 % dotázaných SKPV), z řad OO PČR pak 41 dotázaných (68 %). Kriminalistický pokus z řad SKPV zná 40 respondentů (73 % dotázaných SKPV), 22 respondentů OO PČR (37 % dotázaných OO PČR). Rekognice se projevila jako nejznámější metoda ZZD. Z řad SKPV ji zná 53 respondentů (96 % dotázaných SKPV) a z řad OO PČR pak 51 (85 % dotázaných OO PČR). Rekonstrukce byla známa 46 respondentům SKPV (84 % dotázaných SKPV) a 34 OO PČR (57 % dotázaných OO PČR). Poslední uvedená, konfrontace, pak byla známa 28 dotázaným příslušníkům SKPV (78 % dotázaných SKPV) a 20 OO PČR (33 % dotázaných OO PČR).

Tabulka 2: Přehled znalosti jednotlivých ZZD⁶⁹

Znalost ZZD	SKPV				OOP			
	do 5 let	5-10 let	nad 10 let	Celkem	do 5 let	5-10 let	nad 10 let	Celkem
Celkový počet respondentů ve skupině	0	19	36	55	16	24	20	60
Prověrka výpovědi na místě	0	16	33	49 89 %	7	18	16	41 68 %
Kriminalistický pokus	0	16	24	40 73 %	0	6	16	22 37 %
Rekognice	0	19	34	53 96 %	7	24	20	51 85 %
Rekonstrukce	0	17	29	46 84 %	7	11	16	34 57 %
Konfrontace	0	15	28	43 78 %	0	4	16	20 33 %

⁶⁹ Vlastní zdroj.

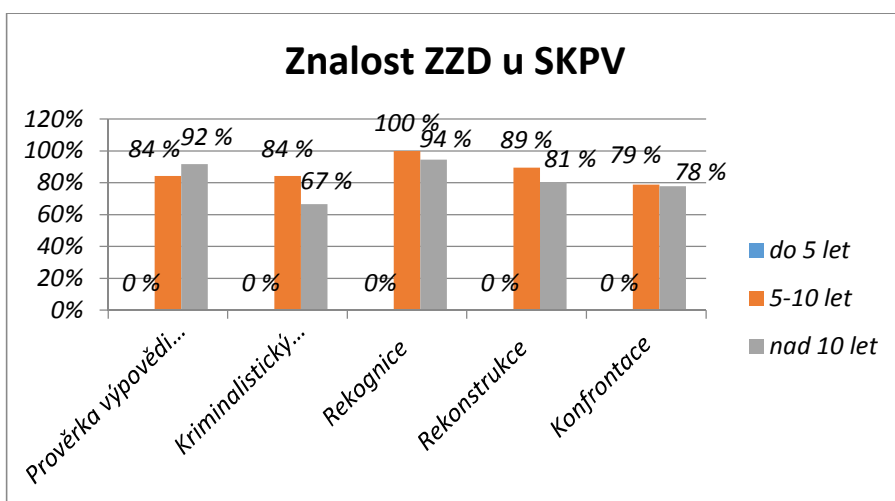
Graf 2: Znalost ZZD dle služebního zařazení⁷⁰

Dle výsledků zpracovaných do tabulky a grafu je na první pohled zřejmé, že teoretická znalost zvláštních způsobů dokazování je výrazně vyšší u příslušníků SKPV než u příslušníků OO PČR. U žádné z dotazovaných skupin se neobjevila stoprocentní znalost některé z uvedených ZZD. Pouze u rekognice byla zjištěna stoprocentní znalost v případě kriminalistů sloužících od 5 do 10 let, a v případě policistů na obvodní úrovni pak u všech respondentů s délkou služby vyšší než 5 let.

Získaná data byla také zpracována z hlediska délky služby dle jednotlivých služebních úrovní (SKPV A OOP):

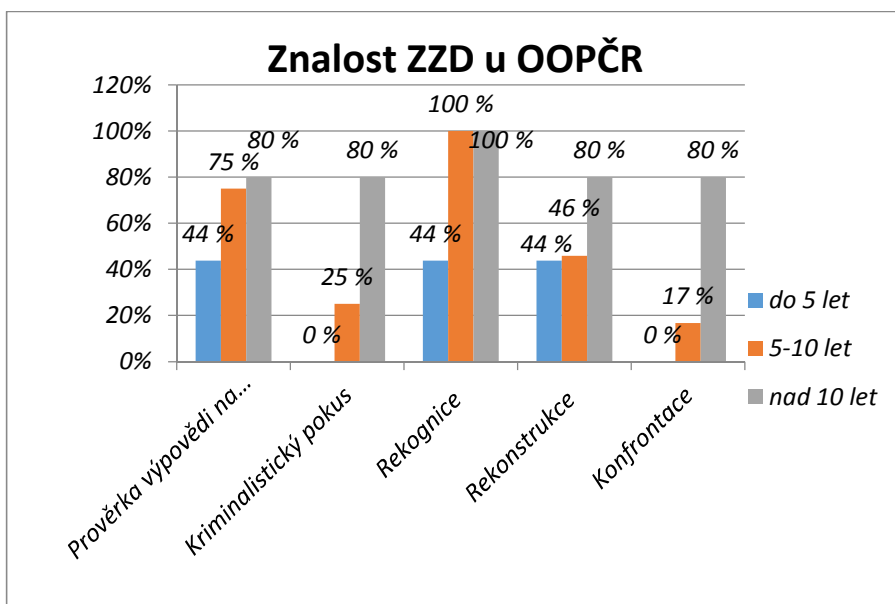
Graf 3: Znalost ZZD v rámci SKPV dle délky služebního poměru⁷¹

⁷⁰ Vlastní zdroj.

⁷¹ Vlastní zdroj.

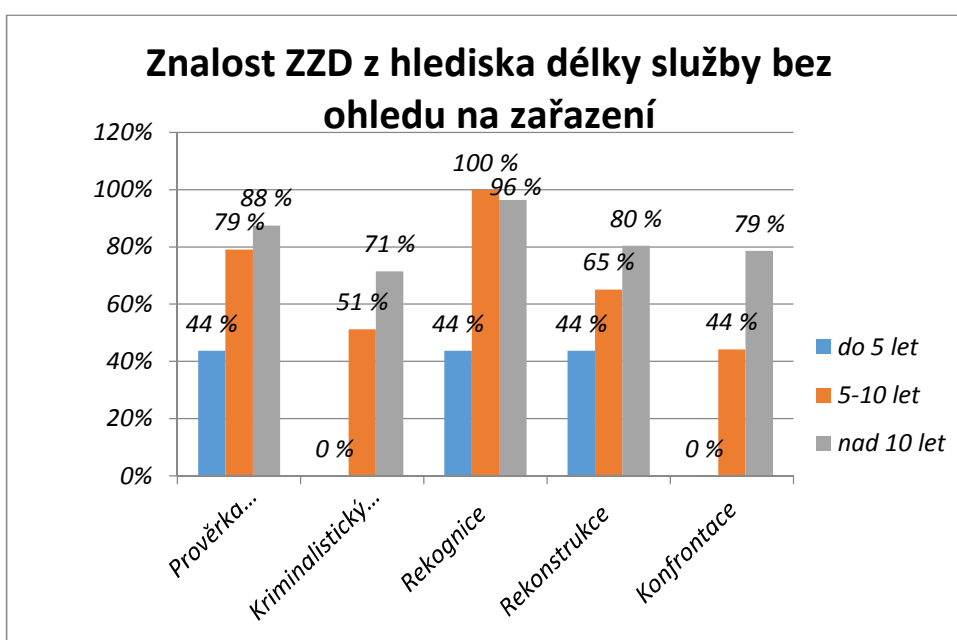
Graf 4: Znalost ZZD v rámci OOPČR dle délky služebního poměru⁷²

Z grafů je zřejmé, že zatímco v řadách OO PČR roste znalost ZZD spolu s délkou služebního poměru, v řadách SKPV toto již tak jednoznačné není, zde se naopak projevuje nepatrný pokles znalosti u služebně starších příslušníků. Je však možné, že tento pokles je způsoben nerovnoměrným množstvím respondentů v jednotlivých skupinách.

Nakonec bylo provedeno ještě vyhodnocení dle délky služebního poměru bez ohledu na konkrétní služební zařazení:

Graf 5: Znalost ZZD dle délky služby bez ohledu na zařazení⁷³

⁷² Vlastní zdroj.

⁷³ Vlastní zdroj.

Pokud tedy není brán v potaz konkrétní stupeň zařazení, lze konstatovat, že znalost ZZD roste spolu s délkou služebního poměru, což lze pravděpodobně přičítat přibývajícím pracovním zkušenostem. Za zmínku zde stojí rekognice, kterou znají téměř všichni respondenti s délkou služby přesahující 5 let bez ohledu na služební zařazení.

5.3 Využití v praxi

Přechozí část vyjasnila, jaká je teoretická znalost problematiky zvláštních způsobů dokazování. Na otázky, jak je to s využitím zvláštních způsobů dokazování v průběhu přípravného řízení, měly odpovědět výsledky druhé části dotazníku. Otázky byly zaměřeny na to, zda respondenti využívají ve své činnosti zvláštní způsoby dokazování, kdy přistupují k jejich užití a s jakým výsledkem. Tato část dotazníku byla rozdělena do pěti pododdílů, z nichž každý se zabýval jedním ze zvláštních způsobů dokazování.

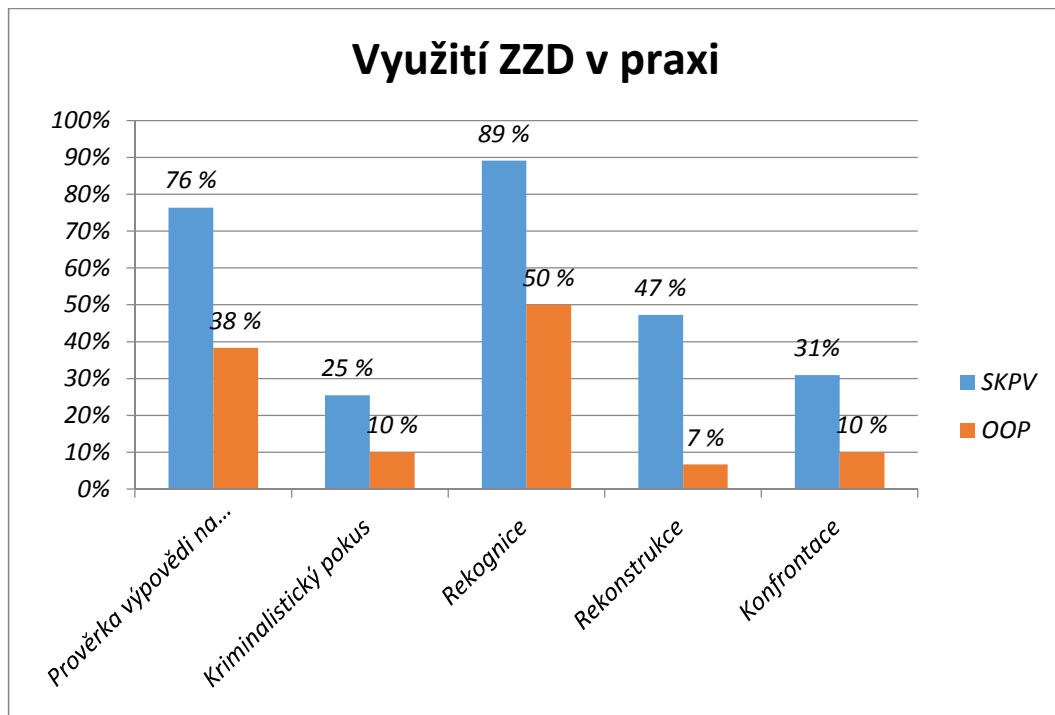
Tabulka 3 ukazuje množství respondentů, kteří ZZD využívají v praxi, a procentuální podíl v rámci příslušné skupiny (viz tabulka 1). Následuje graf vyjadřující porovnání množství uživatelů příslušných ZZD dle služebního zařazení (graf 5).

Tabulka 3: Přehled respondentů, kteří využívají ZZD⁷⁴

Využití v praxi	SKPV					OOP						
	5-10 let		nad 10 let		Celkem	do 5 let		5-10 let		nad 10 let		Celkem
Prověрка výpovědi na místě	11	58 %	31	86 %	42	3	19 %	10	42 %	10	50 %	23
Kriminalistický pokus	4	21 %	10	28 %	14	0	0 %	2	8 %	4	20 %	6
Rekognice	15	79 %	34	94 %	49	0	0 %	14	58 %	16	80 %	30
Rekonstrukce	5	26 %	21	58 %	26	0	0 %	0	0 %	4	20 %	4
Konfrontace	1	5 %	16	44 %	17	0	0 %	0	0 %	6	30 %	6

⁷⁴ Vlastní zdroj.

Graf 6: Využití ZZD v praxi dle služebního zařazení⁷⁵

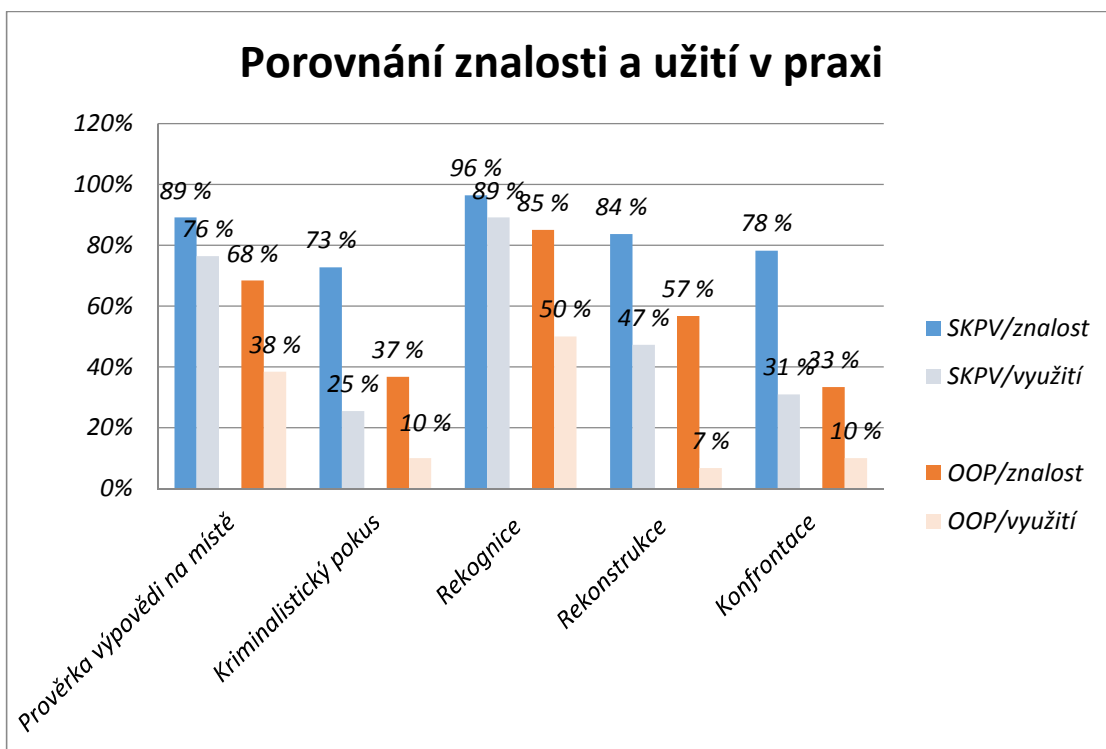
Z výše uvedené tabulky je zcela zřejmé, že ZZD jsou mnohem častěji užívány příslušníky SKPV než policisty z obvodních oddělení. Zároveň lze konstatovat, že více uživatelů je v řadách zkušených policistů. Nováčky u policie nejsou ZZD využívány téměř vůbec.

Z výsledků je též patrné, že nejvíce užívanou metodou je rekognice, po ní následuje prověrka výpovědi na místě, rekonstrukce, konfrontace a nejméně využívanou metodou je kriminalistický pokus.

Následující graf porovnává teoretickou znalost ZZD a jejich užití v praxi:

⁷⁵ Vlastní zdroj.

Graf 7: Porovnání znalosti ZZD a jejich užití v praxi⁷⁶

Z tohoto grafu vyplývá, že ve většině případů policisté znají dobře teorii ZZD, ale k jejich využití při řešení trestných činů přistupuje jen málo z nich.

Pokud respondenti odpověděli na otázku praktického využití dané metody kladně, následovaly tři otázky k upřesnění jejího využití:

- a) zda k použití dané metody přistupují vždy, pokud to zákon a podmínky konkrétního případu umožňují, nebo zda k ní přistupují jen výjimečně, je-li to pro daný případ nutné

⁷⁶ Vlastní zdroj.

Tabulka 4: Přístup respondentů k užívání ZZD⁷⁷

Využívá	SKPV 5-10 let			SKPV nad 10 let					
	nikdy	vyjímečně	vždy	nikdy	vyjímečně	vždy			
Prověrka výpovědi na místě	0	4	7	0	16	15			
Kriminalistický pokus	0	0	4	0	2	8			
Rekognice	0	5	10	0	4	30			
Rekonstrukce	0	3	2	0	9	11			
Konfrontace	0	0	1	0	9	7			
Celkem	0	12	24	1	40	71			
Využívá	OOP do 5 let			OOP 5-10 let			OOP nad 10 let		
	nikdy	vyjímečně	vždy	nikdy	vyjímečně	vždy	nikdy	vyjímečně	vždy
Prověrka výpovědi na místě	0	2	1	0	0	10	0	4	6
Kriminalistický pokus	0	0	0	0	1	1	0	2	2
Rekognice	0	0	0	0	8	6	0	0	8
Rekonstrukce	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Konfrontace	0	0	0	0	0	0	0	2	4
Celkem	0	2	1	0	9	17	0	10	22

Podle zjištěných výsledků je možné říci, že ve většině případů přistupují respondenti k využití ZZD kladně a pokud to zákon a okolnosti prošetřovaného či vyšetřovaného případu dovolí, zvolí si jednu z metod ZZD před jinými kriminalistickými metodami. Jedinou výjimkou je užití rekognice příslušníky OO PČR sloužícími 5-10 let, v této skupině mírně převažuje počet těch, kteří rekognici volí pouze výjimečně.

- b) zda daná metoda vedla k usvědčení pachatele trestného činu či nikoli nebo zda vedla k pachateli, ale k jeho usvědčení bylo nutné užít i další kriminalistické metody

Výsledek vyhodnocení této otázky je třeba brát pouze jako orientační a to z toho důvodu, že odpovědi vycházejí jen z paměti respondentů a není jisté, zda si respondenti přesně ke každé metodě pamatují, zda jim dopomohla k usvědčení pachatele.

⁷⁷ Vlastní zdroj

Tabulka 5: Usvědčení pachatele⁷⁸

Usvědčení pachatele	Celkem SKPV+OOP			SKPV 5-10 let			SKPV nad 10 let		
	ano	ne	částečně	ano	ne	částečně	ano	ne	částečně
Prověřka výpovědi na místě	30	5	30	2	4	5	17	1	13
Kriminalistický pokus	8	4	8	2	0	2	6	4	0
Rekognice	58	1	14	15	0	0	28	1	5
Rekonstrukce	18	3	9	2	0	3	12	3	6
Konfrontace	14	4	5	0	0	1	8	4	4
Celkem	128	17	66	21	4	11	71	13	28
Usvědčení pachatele	OOP do 5 let			OOP 5-10 let			OOP nad 10 let		
	ano	ne	částečně	ano	ne	částečně	ano	ne	částečně
Prověřka výpovědi na místě	3	0	0	2	0	8	6	0	4
Kriminalistický pokus	0	0	0	0	0	2	0	0	4
Rekognice	0	0	0	7	0	7	8	0	2
Rekonstrukce	0	0	0	0	0	0	4	0	0
Konfrontace	0	0	0	0	0	0	6	0	0
Celkem	3	0	0	9	0	17	24	0	10

Vyhodnocení této tabulky jednoznačně ukazuje, že užití ZZD v konkrétním prověřování nebo vyšetřování má kladné výsledky. Konkrétně ve 194 případech z 211 díky ZZD došlo k usvědčení pachatele ať už jen díky ZZD, nebo s jejich přispěním.

Pokud by se daly výsledky této otázky považovat za relevantní, bylo by možno, že jsou ZZD velmi účinným nástrojem při řešení trestné činnosti. K podložení tohoto tvrzení by se však muselo užít statistiky PČR a provést vyhodnocení jednotlivých spisových materiálů.

c) u jakých trestných činů tuto metodu využili (bylo možné zvolit více odpovědí, data tedy v tomto případě neodpovídají)

Odpovědi na tuto otázku jsou opět subjektivními odpověďmi respondentů a získané informace jsou jen orientační.

⁷⁸ Vlastní zdroj

Tabulka 6: Využití ZZD u konkrétních trestných činů ⁷⁹

Usvědčení pachatele	Celkem SKPV+OOP			SKPV 5-10 let			SKPV nad 10 let		
	přečin	zločin	zvlášť závažný	přečin	zločin	zvlášť závažný	přečin	zločin	zvlášť závažný
Prověрка výpovědi na místě	46	29	7	11	2	0	14	25	7
Kriminalistický pokus	12	10	4	4	1	0	4	7	4
Rekognice	61	37	5	14	5	0	19	30	5
Rekonstrukce	17	23	7	5	2	0	10	19	7
Konfrontace	15	17	4	1	0	0	10	13	4
Celkem	151	116	27	35	10	0	57	94	27
Usvědčení pachatele	OOP do 5 let			OOP 5-10 let			OOP nad 10 let		
	přečin	zločin	zvlášť závažný	přečin	zločin	zvlášť závažný	přečin	zločin	zvlášť závažný
Prověрка výpovědi na místě	3	0	0	10	0	0	8	2	0
Kriminalistický pokus	0	0	0	2	0	0	2	2	0
Rekognice	0	0	0	14	0	0	14	2	0
Rekonstrukce	0	0	0	0	0	0	2	2	0
Konfrontace	0	0	0	0	0	0	4	4	0
Celkem	3	0	0	26	0	0	30	12	0

Nejčastějším typem trestných činů, u nichž jsou ZZD užívány, jsou přečiny a o něco méně zločiny. Jen zřídka pak dochází k užití ZZD u zvlášť závažných trestných činů.

5.4 Vyhodnocení

Na počátku této práce byly stanoveny tyto hypotézy:

1. Teoretická znalost zvláštních způsobů dokazování se předpokládá u všech policistů
2. Využití zvláštních způsobů dokazování se zvyšuje dle délky služebního poměru

Jak bylo v této práci uvedeno, zvláštní způsoby dokazování jsou ukotveny v trestním řádu. Vzhledem k tomu, že každý policista ve služebním poměru by měl pro

⁷⁹ Vlastní zdroj

řádný výkon služby znát obsah trestního řádu, tj. i zvláštní způsoby dokazování, vycházela první hypotéza z tohoto předpokladu. Výsledky provedeného šetření však ukázaly, že zejména u policistů sloužících krátkou dobu tomu tak není.

Povědomí o zvláštních způsobech dokazování má na obvodních odděleních pouze 56 % policistů, v řadách kriminálních policistů je pak stav znatelně lepší (84 %), avšak stále ani zdaleka nedosahuje stoprocentní znalosti.

Ačkoli na obvodních odděleních se znalost zvláštních způsobů dokazování zvyšuje s počtem odsloužených let, pravděpodobně díky získávání pracovních zkušeností a zvyšování odborné kvalifikace, na odděleních kriminální policie paradoxně dochází s růstem délky služby k mírnému poklesu. Vzhledem k velikosti tohoto poklesu je možné, že je způsoben nízkým počtem respondentů ve skupině kriminalistů s délkou služby 5-10 let.

Hypotéza č. 1, která předpokládala 100% znalost u všech policistů, tak byla vyvrácena.

Využívání zvláštních způsobů dokazování v praxi se pak vždy odvíjí od konkrétní pracovní náplně policisty. To se projevilo zejména v grafu 5. Počet příslušníků SKPV užívajících zvláštní způsoby dokazování výrazně převyšuje počet příslušníků OO PČR. Je to dáno různým charakterem činností na těchto útvarech. Zatímco SKPV se téměř výhradně zabývá šetřením trestných činů, OO PČR má mnoho dalších úkolů jako dohled nad dodržováním bezpečnosti, kontrolní činnosti a mnoho dalšího.

Tím, že se se zvyšující délkou služebního poměru zvyšuje odborná kvalifikace policistů, lze předpokládat, že bude narůstat znalost zvláštních způsobů dokazování (což se výše potvrdilo) a zároveň s tím bude růst i množství policistů, kteří tyto metody užívají.

Odpověď na tuto problematiku je v tabulce 3. Z ní je na první pohled patrné, že množství uživatelů zvláštních způsobů dokazování mezi služebně staršími příslušníky je vyšší než mezi těmi služebně mladšími, a to u všech druhů zvláštních způsobů dokazování bez výjimky.

Hypotéza č. 2, která tvrdila, že s délkou služby se zvyšuje užívání zvláštních metod dokazování, tak byla potvrzena.

Závěr

Tato práce se zabývala zvláštními způsoby dokazování v rámci přípravného řízení. Dokazování obecně je velmi obsáhlou problematikou zasahující napříč spektry různých zákonů a nařízení. Také procesně jde o velmi složitou činnost, která vyžaduje množství odborných znalostí a zkušeností. Jeden chybný krok může mnohdy ovlivnit život jedince i celé jeho rodiny. V každém procesu dokazování je tak třeba vhodně posoudit veškeré okolnosti, které daný případ doprovází, a zvolit vhodnou cestu. Jednou z těchto cest mohou být právě zvláštní způsoby dokazování.

Cílem práce bylo stručně, avšak výstižně zachytit problematiku dokazování v přípravném řízení a charakterizovat jednotlivé zvláštní způsoby dokazování, včetně zachycení jejich specifik, což bylo provedeno v kapitolách 2, 3 a 4. Kapitola 2 přitom nabízí krátké ohlédnutí do historie kriminalistiky a kriminalistických metod ve světě i u nás. Další dvě kapitoly se pak věnují teoretické a zákonné podstatě přípravného řízení, dokazování s důrazem na zvláštní způsoby dokazování.

Dalším cílem pak bylo provést na základě dotazníkového šetření analýzu jejich teoretické znalosti a praktického využití u PČR, což je hlavním obsahem poslední, tedy páté kapitoly.

Vzhledem k poměrně velké procesní náročnosti zvláštních způsobů by se na první pohled mohlo zdát, že jsou zvláštní způsoby dokazování určeny jen příslušníkům specializovaných útvarů na vyšší úrovni, výsledky šetření však prokázaly, že je využívají i příslušníci základních útvarů při prověřování, a to téměř výhradně v rámci řešení přečinů, což je nejspíše dáno charakterem jejich pracovní náplně. Zločiny a zvláště závažné trestné činy pak, dle dotazníku, řeší s užitím zvláštních způsobů dokazování spíše kriminální policie. Zvláštní způsoby dokazování tedy skutečně lze užívat jak v průběhu vyšetřování, tak v průběhu prověřování, vždy však záleží na konkrétním případě.

V porovnání s užíváním zvláštních způsobů dokazování na útvarech kriminální policie je užívání na obvodních útvarech nižší, je to však dáno i tím, že mnoho případů, které zde řeší, je procesně jednodušších a lze je vyřešit prostřednictvím jiných kriminalistických metod (např. výslech, prohlídka, pátrání apod.).

Nejznámější a zároveň nejčastěji užívanou metodou je dle výsledků dotazníkového šetření rekognice, přičítat to lze pravděpodobně tomu, že je procesně nejméně složitá a především se dá aplikovat ve velkém množství případů bez nutnosti velkých odborných znalostí a bez zdlouhavé materiální přípravy.

Naopak jako nejméně známé se ukázaly kriminalistický pokus a konfrontace. Obě patří, ještě spolu s rekonstrukcí, i mezi nejméně užívané. Přisuzovat to lze tomu, že tyto metody vyžadují kromě vynikajících odborných znalostí také velmi dobré kriminalistické taktické zkušenosti. Z těchto důvodů je zřejmě vhodnější jejich užívání ponechat v rukou zkušených policistů.

Pokud bychom údaje z výsledků dotazníku o usvědčení pachatelů mohli považovat za relevantní, dalo by se konstatovat, že jsou zvláštní způsoby dokazování velmi účinnou zbraní v boji s trestnou činností. V tom případě by pak bylo nasnadě zvýšit odbornou znalost této problematiky mezi řadovými policisty, zejména pak mezi policejními nováčky. Jistě by nebylo na škodu, kdyby každý policista prodělal v této oblasti alespoň jedno školení a praktický výcvik. Je možné, že by tím došlo ke zvýšení celkové objasnenosti a snížení množství odložených spisů.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. FRYŠTÁK, M., POLIŠENSKÁ, P. *Dokazování v přípravném řízení*. Praha : Leges, 2004. 120 s. ISBN 978-80-87576-85-4.
2. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
3. CHMELÍK, J. *Rukověť trestního práva : učební pomůcka ke studiu trestního práva*. Třetí vydání. Praha : Linde, 2012. 288 s. ISBN 978-80-7201-884-0.
4. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. Praha : Linde, 2007. 495 s. ISBN 978-80-7201-658-7.
5. KONRÁD, Z. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2006. 74 s. ISBN 80-7251-221-8.
6. KONRÁD, Z., VESELÁ, J. *Rekognice*. Praha : Policejní akademie České republiky, 2008. 71 s. ISBN 978-80-7251-269-0.
7. LYSKO, A. *Trestní řízení : Pracovní pomůcka v tabulkách. 3. vydání s platnou právní úpravou k 1.9.2008*. Holešov : Vyšší policejní škola MV v Holešově, 2008. 23 s.
8. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. 2. přepracované vydání*. Praha : C. H. Beck, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
9. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika – 2. rozšířené vydání*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2007. 296 s. ISBN 978-80-7380-095-6.
10. STRAUS, J., NĚMEC, M. a kol. *Teorie a metodologie kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.
11. STRAUS, J., VAVERA, F., a kol., *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 441s. ISBN 978-80-7380-370-4.
12. ŠÁMAL, P., NOVOTNÝ, F., RŮŽIČKA, M., VONDRUŠKA, F., NOVOTNÁ, J. *Přípravné řízení trestní. 2. vydání*. Praha : C. H. Beck, 2003, 1443 s. ISBN 80-7179-741-3.
13. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J., a kol. *Trestní právo procesní. 4. přepracované vydání*. Praha : C. H. Beck, 2013, 1053s. ISBN 978-80-7400-496-4.
14. ŽATECKÁ, E. *Trestní právo hmotné a procesní : Obecná část*. Brno : Masarykova Univerzita, 2008. 107 s. ISBN 978-80-210-4631-3.

Elektronické zdroje

1. FRYŠTÁK, M. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. In *Trestněprávní revue. 2013, č. 5, s. 109*. Dostupné z WWW : <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/print_1/art_8681/lay_3/zahajeni-pripravneho-rizeni-provedenim-neodkladnych-a-neopakovatelnych-ukonu.aspx#_> [cit. 9.12.2014].

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2001, částka 102. Dostupné z WWW : <http://www.epravo.cz/_dataPublic/sbirky/archiv/sb102-01.pdf>. ISSN 1211-1244.
2. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66. Dostupné z WWW : <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy> ISSN 1211-1244.
3. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11. Dostupné z WWW : <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=141/1961&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy> ISSN 1211-1244.

Ostatní zdroje

BASZÓ, R. *Specifika u kriminalistického experimentu a prověrky výpovědi na místě*. Praha, 2014. Absolventská práce. Vyšší policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Vedoucí absolventské práce : Mgr. Štěpán Kremlička. s. 35.

Seznam zkratk

ZZD – Zvláštní způsoby dokazování

PČR – Policie České republiky

OO PČR – Obvodní oddělení policie České republiky

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

Seznam tabulek

Tabulka 1: Tabulka rozložení respondentů dle délky služebního poměru

Tabulka 2: Přehled znalosti jednotlivých ZZD

Tabulka 3: Přehled respondentů, kteří využívají ZZD

Tabulka 4: Přístup respondentů k užívání ZZD

Tabulka 5: Usvědčení pachatele

Tabulka 6: Využití ZZD u konkrétních trestných činů

Seznam grafů

Graf 1: Graf rozložení respondentů (SKPV+OOPČR) dle délky služebního poměru

Graf 2: Znalost ZZD dle služebního zařazení

Graf 3: Znalost ZZD v rámci SKPV dle délky služebního poměru

Graf 4: Znalost ZZD v rámci OO PČR dle délky služebního poměru

Graf 5: Znalost ZZD dle délky služby bez ohledu na zařazení

Graf 6: Využití ZZD v praxi dle služebního zařazení

Graf 7: Porovnání znalosti ZZD a jejich užití v praxi

Přílohy

Příloha č. 1. Vzor dotazníku na zvláštní způsoby dokazování

Příloha č. 1 – Vzor dotazníku na zvláštní způsoby dokazování

Dotazník - Zvláštní způsoby dokazování

Organizační článek SKPV OOP

Délka trvání služebního poměru do 5-ti let 5 - 10 let více než 10 let

Zaškrtněte které z následujících zvláštních způsobů dokazování znáte:

- Prověrka výpovědi na místě*
- Kriminalistický pokus (experiment)*
- Rekognice*
- Rekonstrukce*
- Konfrontace*

Následující část se věnuje jednotlivým zvláštním způsobům dokazování pokud daný způsob neznáte, příslušnou část nevyplňujte

1. PROVĚRKA VÝPOVĚDI NA MÍSTĚ

Využil/-a jste někdy při vyšetřování/prověřování?

ano ne

Využíváte tuto metodu:

nikdy výjimečně, nerad/-a Vždy, pokud to podmínky a zákon umožní

Pomohla tato metoda k úspěšnému usvědčení pachatele?

ano ne částečně - bylo nutné užití dalších metod

U jakých trestných činů jste někdy využil tuto metodu? (Ize zaškrtnout více možností)

přečin zločin zvlášť závažný zločin

2. KRIMINALISTICKÝ POKUS

Využil/-a jste někdy při vyšetřování/prověřování?

ano ne

Využíváte tuto metodu:

nikdy výjimečně, nerad/-a Vždy, pokud to podmínky a zákon umožní

Pomohla tato metoda k úspěšnému usvědčení pachatele?

ano ne částečně - bylo nutné užití dalších metod

U jakých trestných činů jste někdy využil tuto metodu? (Ize zaškrtnout více možností)

přečin zločin zvlášť závažný zločin

3. REKOGNICE

Využil/-a jste někdy při vyšetřování/prověřování?

ano ne

Využíváte tuto metodu:

- nikdy vyjimečně, nerad/-a Vždy, pokud to podmínky a zákon umožní

Pomohla tato metoda k úspěšnému usvědčení pachatele?

- ano ne částečně - bylo nutné užití dalších metod

U jakých trestných činů jste někdy využil tuto metodu? (Ize zaškrtnout více možností)

- přečin zločin zvlášť závažný zločin

4. REKONSTRUKCE

Využil/-a jste někdy při vyšetřování/prověřování?

- ano ne

Využíváte tuto metodu:

- nikdy vyjimečně, nerad/-a Vždy, pokud to podmínky a zákon umožní

Pomohla tato metoda k úspěšnému usvědčení pachatele?

- ano ne částečně - bylo nutné užití dalších metod

U jakých trestných činů jste někdy využil tuto metodu? (Ize zaškrtnout více možností)

- přečin zločin zvlášť závažný zločin

5. KONFRONTACE

Využil/-a jste někdy při vyšetřování/prověřování?

- ano ne

Využíváte tuto metodu:

- nikdy vyjimečně, nerad/-a Vždy, pokud to podmínky a zákon umožní

Pomohla tato metoda k úspěšnému usvědčení pachatele?

- ano ne částečně - bylo nutné užití dalších metod

U jakých trestných činů jste někdy využil tuto metodu? (Ize zaškrtnout více možností)

- přečin zločin zvlášť závažný zločin